

**Hoe bewijst een
uitkeringsgerechtigde dat
hij/zij in leven is?**

Geactualiseerde versie

Utrecht, 1 april 2022

COLOFON

DATUM	1 april 2022
PROJECT REFERENTIE	Bewijs van in leven zijn
STATUS	Definitief
OPDRACHTGEVER	Stuurgroep Gezamenlijk Domein
AUTEURS	Robin Schreurs (AZL) en Gerhard Gerritsen (SIVI)

INHOUDSOPGAVE

COLOFON	2
MANAGEMENTSAMENVATTING	5
1. INLEIDING	9
1.1 CONTEXT SAMENWERKING MET SIVI	9
1.2 OPDRACHTGEVER	9
1.3 OPDRACHTNEMER.....	10
1.4 DE OPDRACHT	10
1.5 DOEL	10
1.6 AANPAK.....	10
1.7 CORONACRISIS	10
1.8 LEESWIJZER	11
2. OVERZICHT WERKGEBIED	12
3. UITDAGINGEN PER DOELGROEP	14
3.1 UITKERINGSGERECHTIGDEN DIE IN NEDERLAND WONEN	14
3.2 UITKERINGSGERECHTIGDEN DIE IN HET BUITENLAND WONEN	15
3.3 GEVOLGEN	18
4. OPLOSSINGSRICHTINGEN	19
4.1 ELECTRONIC EXCHANGE OF SOCIAL SECURITY INFORMATION (EESSI)	19
4.1.1 <i>Inleiding</i>	19
4.1.2 <i>Europese wetgeving</i>	19
4.1.3 <i>Status EESSI 2021</i>	19
4.1.4 <i>Conclusie</i>	20
4.2 REGISTRATIE NIET-INGEZETENEN	20
4.2.1 <i>Inleiding</i>	20
4.2.2 <i>Informatiestromen & RNI</i>	20
4.2.3 <i>Internationale gegevensuitwisseling SVB</i>	22
4.2.4 <i>Conclusie</i>	23
4.3 WERELDWIJD ALTERNATIEF LEVENSBEWIJS VOOR EEN DIGITALE OVERHEID (WALDO)	24
4.3.1 <i>Inleiding</i>	24
4.3.2 <i>Proef</i>	24
4.3.3 <i>Conclusie</i>	25
4.4 READID IN COMBINATIE MET IPROOV.....	25
4.4.1 <i>Inleiding</i>	25
4.4.2 <i>ReadID</i>	26
4.4.3 <i>iProov</i>	26
4.4.4 <i>Hyfen – PensionLink Module Levensbewijzen</i>	27
4.4.5 <i>Signicat</i>	28
4.4.6 <i>Proef van ABP</i>	28
4.4.7 <i>Conclusie</i>	29
4.5 INTERNATIONALE AANBIEDERS VAN PROOF OF LIFE PRODUCTEN	29
4.5.1 <i>Quick Scan oplossingen</i>	29
4.5.2 <i>Conclusie</i>	29
4.6 REMOTE IDENTIFICATIE MET BEHULP VAN SKYPE (OF VERGELIJKBARE APPLICATIES)	30
4.6.1 <i>Beschrijving</i>	30
4.6.2 <i>Conclusie</i>	30
4.7 INLOGGEN IN DE MIJNOMGEVING VAN DE UITVOERDER MET DIGID	30
4.7.1 <i>DigiD in het buitenland</i>	30
4.7.2 <i>Mogelijke werking van verificatie</i>	31
4.7.3 <i>DigiD na overlijden</i>	31
4.7.4 <i>Conclusie</i>	31
4.8 INLOGGEN VANUIT HET BUITENLAND – EIDAS	32

4.8.1	<i>Inleiding</i>	32
4.8.2	<i>Toepassing</i>	32
4.8.3	<i>Betrouwbaarheidsniveau</i>	32
4.8.4	<i>Status eIDAS</i>	32
4.8.5	<i>Conclusie</i>	32
4.9	EUROPEAN SELF SOVEREIGN IDENTITY FRAMEWORK (ESSIF)	33
4.9.1	<i>Inleiding SSI</i>	33
4.9.2	<i>European Self Sovereign Identity Framework (ESSIF)</i>	33
4.9.3	<i>Conclusie</i>	33
4.10	SSI – IRMA	34
4.10.1	<i>Ontwikkeling van IRMA</i>	34
4.10.2	<i>Use case Bewijs van in leven zijn</i>	34
4.10.3	<i>Conclusie</i>	34
4.11	BIOMETRIE	35
4.11.1	<i>Inleiding</i>	35
4.11.2	<i>Aadhaar</i>	35
4.11.3	<i>Gezichtsherkenning in India als bewijs van in leven zijn</i>	36
4.11.4	<i>Biometrie in Nederland</i>	36
4.11.5	<i>Conclusie</i>	37
4.12	PENSIOENREGISTER	37
4.12.1	<i>Inleiding</i>	37
4.12.2	<i>Wettelijke basis en werking</i>	37
4.12.3	<i>Verwijsindex</i>	37
4.12.4	<i>Mogelijke werking voor delen “levensbewijs”</i>	37
4.12.5	<i>Conclusie</i>	38
5.	OPLOSSINGEN PER DOELGROEP	39
6.	CONCLUSIES/AANBEVELINGEN	40
6.1	PAPIEREN LEVENSBEWIJZEN	40
6.2	BRP/RNI ALS SINGLE POINT OF TRUTH	40
6.3	ALTERNATIEVEN	40
6.4	EUROPESE ONTWIKKELINGEN	40
6.5	MAAR ÉÉN KEER BEWIJZEN DAT JE NOG LEEFT	40
7.	BIJLAGEN	42
7.1	BEGRIPPENLIJST	42
7.2	AANTAL AOW'ERS (CIJFERS SVB)	45
7.3	RESULTATEN PROEF MET WALDO (VERDIEPING)	46
7.4	STATUS DIGID EN MIDDELEN MET VERGELIJKBAAR DOEL	49
7.5	STATUS EIDAS	50

MANAGEMENTSAMENVATTING

Dit rapport is het resultaat van een project dat is uitgevoerd in het kader van de samenwerking tussen pensioenuitvoeringsorganisaties en pensioenverzekeraars in opdracht van de Stuurgroep Gezamenlijk Domein.

Probleem

De administratieve procedures van pensioenfondsen en levensverzekeraars tijdens de uitkeringsfase zijn vooral ongemakkelijk voor in het buitenland woonachtige uitkeringsgerechtigden en brengen kosten met zich mee. Voorts is de kans op misbruik reëel. De processen die pensioenuitvoerders en levensverzekeraars hanteren voor het vaststellen van in leven zijn van uitkeringsgerechtigden die in het buitenland wonen zijn inefficiënt. Dit geldt overigens ook de uitkeringsgerechtigden die in Nederland wonen en een uitkering krijgen in het verlengde van individuele levensverzekeringen.

Perspectief

Het perspectief is dat uitkeringen op een eenvoudige, efficiënte en kostenbesparende wijze terechtkomen bij de personen die daar recht op hebben.

Opdracht

Geef aan hoe het probleem kan worden aangepakt en het geschetste perspectief binnen handbereik kan worden gebracht.

Scope en werkgebied

Dit rapport richt zich op uitkeringsgerechtigden die een uitkering ontvangen in het verlengde van collectief pensioen en/of levensverzekering. Uitkeringen in het kader van andere verzekeringen - bijvoorbeeld arbeidsongeschiktheidsverzekeringen - vallen buiten de scope omdat deze niet passen binnen het aandachtsgebied van de opdrachtgever, de Stuurgroep Gezamenlijk Domein. Een overzicht van het aandachtsgebied van dit rapport laat zien wat de belangrijkste variabelen zijn die bepalen of en in welke mate een uitkeringsgerechtigde wordt belast met de uitdaging om te bewijzen dat hij/zij nog in leven is.

Het volgende beeld wordt geschetst:

- Het opvragen van levensbewijzen voor uitkeringsgerechtigden in Nederland wonen verschilt met uitkeringsgerechtigden die in het buitenland wonen.
- Als een AOW'er in Nederland overlijdt dan ontvangt de pensioenuitvoerder die toegang heeft tot de BRP hiervan automatisch een bericht. De desbetreffende AOW'er hoeft dus geen bewijs van in leven door te geven.
- De overheid vraagt voor AOW'ers die in het buitenland wonen levensbewijzen op. De resultaten worden vastgelegd in de Registratie Niet-ingezetenen (RNI), wat onderdeel is van de Basisregistratie Personen (BRP). De laatste jaren vindt ook digitale gegevensuitwisseling met andere landen plaats. Pensioenuitvoerders hebben voor (collectieve) pensioenen toegang tot het RNI. In potentie is de RNI de ideale bron voor pensioenuitvoerders die hiertoe toegang hebben. Hier wordt dan meegelift op de data die de overheid vastlegt. Niet alle uitkeringsgerechtigden ontvangen echter AOW.
- Verzekeraars hebben uitsluitend toegang tot de RNI voor zover zij optreden als pensioenuitvoerder conform de definitie in de Pensioenwet dus voor de uitvoering van collectieve pensioenregelingen. Wetgeving is in de maak om ook levensverzekeraars en natura-uitvaartverzekeraars toegang te geven tot BRP-data. Deze bevindt zich echter nog in de ontwerpfase.
- Duidelijk is ook dat een uitkeringsgerechtigde door meerdere partijen gevraagd kan worden een levensbewijs zijn te verstrekken. Gecoördineerde uitwisseling van gegevens tussen die partijen ontbreekt. Uitzondering: partijen die gebruik maken van de RNI-data vragen zelf geen levensbewijzen meer uit van personen die via de RNI gevonden zijn.

Uitdagingen voor de verschillende doelgroepen

Bij het bespreken van de uitdagingen voor de verschillende doelgroepen ligt de focus op uitkeringsgerechtigden die een uitkering ontvangen in het verlengde van opgebouwd collectief pensioen en/of een levensverzekering. Waar mogelijk is dit onderbouwd met cijfermatig materiaal.

Uitkeringsgerechtigde

Voor uitkeringen in het verlengde van individuele levensverzekeringen heeft de levensverzekeraar geen toegang tot de BRP¹. De uitkeringsgerechtigden zullen dus zelf moeten aantonen dat ze nog leven.

De in het buitenland wonende uitkeringsgerechtigde – aannemende dat hij/zij uitkeringen ontvangt van verschillende partijen (SVB, pensioenuitvoerders, verzekeraars) krijgt op verschillende momenten gedurende het jaar een formulier toegestuurd en dient dit in te vullen en te laten tekenen door de buitenlandse bevoegde autoriteit. Naast een administratieve last brengt dit tevens kosten met zich mee. Het gaat om reiskosten naar de bevoegde buitenlandse autoriteit en kosten die gevraagd worden door de bevoegde autoriteit. Ook de gevraagde wijze van aanlevering varieert per instantie: digitaal of op papier, per post en al dan niet met aangetekende verzending. De administratieve last voor de deelnemer wordt nog zwaarder als bijvoorbeeld een Nederlander die zowel in Nederland, Frankrijk als Spanje enige tijd heeft gewerkt en in elk van deze landen recht heeft op een uitkering waarbij hij telkens opnieuw een levensbewijs dient te leveren².

Uitkerende instantie

Voor de uitkerende instantie is sprake van significante kosten om alle levensbewijzen te verzamelen. Dit geldt vooral als een koppeling met de BRP niet mogelijk is of de uitkeringsgerechtigde hier niet in is opgenomen.

Mogelijke toepassingen & doelgroepen

De mogelijk bruikbare oplossingen – alternatieven voor het opvragen van levensbewijzen – staan hieronder afgebeeld op de verschillende doelgroepen. Alle oplossingen zijn in een uitgebreid hoofdstuk besproken, met per oplossing conclusies.

Groep die uitkering geniet	Woonachtig in	(Mogelijke) toepassing
Pensioengerechtigden collectief Pensioen	Nederland	<ul style="list-style-type: none">• BRP
Pensioengerechtigden collectief Pensioen – tevens AOW	Buitenland	<ul style="list-style-type: none">• SVB - Koppeling met BRP/RNI voor landen met veel AOW'ers<ul style="list-style-type: none">○ Bericht van overlijden○ Verificatiebericht van niet overlijden• Voor personen die niet via RNI gevonden kunnen worden:<ul style="list-style-type: none">○ Hyfen/Signicat○ DigiD/eIDAS in combinatie met MijnOmgeving
Pensioengerechtigden collectief Pensioen – geen AOW	Buitenland	<ul style="list-style-type: none">• Hyfen/Signicat• DigiD/eIDAS in combinatie met MijnOmgeving

¹ Dit gaat mogelijk veranderen, zie: <https://www.atr-regeldruk.nl/13240-2/>

² Dit probleem wordt in dit rapport verder niet besproken.

Groep die uitkering geniet	Woonachtig in	(Mogelijke) toepassing
Pensioengerechtigden Individueel pensioen Ontvangers uitkering verzekering	Nederland	<ul style="list-style-type: none"> • Vragen kopie betalingsbewijs AOW • Hyfen/Signicat • IRMA
Pensioengerechtigden Individueel pensioen Ontvangers uitkering verzekering	Buitenland	<ul style="list-style-type: none"> • Vragen kopie betalingsbewijs AOW • Hyfen/Signicat

DigiD, eIDAS en IRMA:

- Kans op misbruik door bijvoorbeeld naasten is aanwezig.
- DigiD-account blijft ook na overlijden bruikbaar voor persoon die bekend is met inloggegevens, pincode en de beschikking heeft over het nog werkende apparaat voor verificatie bij tweefactorauthenticatie.

Hyfen: Hyfen heeft als eerste aanbieder in Nederland een operationele app specifiek gericht op de pensioensector. Meerdere grote pensioenuitvoeringsorganisaties maken hier gebruik van. Daarnaast zijn met een aantal pensioenuitvoerders succesvolle pilots uitgevoerd om zowel technologie, administratieve afhandeling als klantreis voor deelnemers te testen. Door gebruik te maken van ReadID vindt identificatie in een veilige omgeving op de telefoon van de gebruiker plaats. De gegevensoverdracht van de levensbewijs-module draait op het Pensionlink platform van Hyfen en de processen zijn onderdeel van Hyfens ISAE 3402 beheersingsraamwerk en voldoen alle vereisten vanuit pensioen- en privacywetgeving.

Signicat: Signicat is een van de grootste leveranciers in Nederland en Europa op het gebied van identificatie en klant verificatie oplossingen. Voor de beschreven oplossing met ReadID levert Signicat zowel de ReadID SDK als de ReadID Ready app.

OneWelcome:

De oplossing van OneWelcome zou ook kunnen voldoen, maar is nog onvoldoende bekend bij de schrijvers van dit rapport om hier een oordeel over te kunnen vellen.

Conclusies en aanbevelingen

Papieren levensbewijzen

Winst voor wat betreft de papieren levensbewijzen kan behaald worden:

- als alle uitkerende partijen levensbewijzen op hetzelfde moment en liefst gezamenlijk opvragen;
 - bijvoorbeeld in de maand van de verjaardag van de desbetreffende persoon.
- door het betreffende formulier te standaardiseren;
- door de informatie op de websites ten behoeve van de deelnemers meer te uniformeren.

RNI als single point of truth

In potentie is de RNI de ideale bron voor partijen die levensbewijzen nodig hebben en die hiertoe toegang hebben, nu uitsluitend pensioenuitvoerders, straks waarschijnlijk ook levensverzekeraars en natura-uitvaartverzekeraars. Hier wordt dan meegelift op de data die de overheid vastlegt. De ontwikkelingen bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB) gaan niet snel maar zijn zeer positief, zeker als de gegevensuitwisseling met andere landen verder wordt uitgebouwd en de applicatie 'Waldo' wordt ingezet voor landen waarmee geen data wordt uitgewisseld. Juiste vastlegging van de verkregen informatie in de RNI is van groot belang. Alleen dan wordt RNI gezien als "Single Point Of Truth".

Alternatieven

Of de applicatie 'Waldo' ook gebruikt mag worden buiten het publieke domein kan – mits SVB hiertoe bereid is - onderzocht worden. Uitkerende partijen kunnen ook samen optrekken door gemeenschappelijk een applicatie te ontwikkelen. Daarmee kunnen zij tevens het probleem van meerdere keren opvragen van een bewijs van in leven zijn oplossen.

De oplossing van Hyfen heeft zijn waarde bewezen in een aantal pilots en is dit jaar uitgerold bij een aantal grote klanten in de pensioensector.

De applicatie IRMA biedt perspectief op het moment dat de uitvoerder geen toegang heeft tot BRP-data. IRMA biedt personen de mogelijkheid om hun “in leven zijn” te kunnen bewijzen door zelf data op te halen uit de BRP en deze ter beschikking te stellen ten behoeve van validatie. Dit biedt slechts een oplossing voor ingezetenen tenzij ook RNI-data wordt ontsloten. Of de genoemde toegang tot de BRP naar de toekomst toe ook gegarandeerd blijft moet dan voor toepassing wel goed uitgezocht worden. De waarde van IRMA stijgt als ook de overheid als uitgever van het attribuut “verificatie van in leven zijn” en/of “verificatie van niet overlijden” gaat optreden. Het voordeel van IRMA is ook dat het privacy vriendelijk is.

Europese ontwikkelingen

De beoogde doorontwikkeling van de eIDAS-verordening heeft de potentie om te leiden tot een European Self-Sovereign Identity Framework hetgeen én zal leiden tot een betere toegankelijkheid van eIDAS-middelen én de ontwikkeling van digitale identiteiten die de lidstaten verplicht worden te erkennen. Dit biedt voor de langere termijn potentieel mogelijkheden om de papieren stroom verder uit te bannen en de regie meer bij de deelnemer te leggen. Er is op dit moment echter pas sprake van een concept-verordening. De exacte uiteindelijke werkingssfeer is dus nog niet bekend.

Maar één keer bewijzen dat je nog leeft

Duidelijk is ook dat een uitkeringsgerechtigde door meerdere partijen gevraagd kan worden een levensbewijs te verstrekken. De partijen die dit doen maken geen gebruik van elkaars gegevens. Het opzetten van private initiatieven om een databank te ontwikkelen is niet voor de hand liggend. Hier speelt ook dat overheidsorganen (voor zover bekend) geen gegevens over mogen nemen van private partijen zonder deze zelf te verifiëren. Een mogelijke bron die niet slechts door de overheid gevoed wordt, is het Pensioenregister. In theorie biedt de Verwijsindex van het Pensioenregister potentieel uitkomst om toch gebruik te maken van een verificatie van collega/uitvoerders, maar het is niet vanzelfsprekend dat dit een haalbare route is.

Als de overheid of pensioenuitvoerders ook gaan fungeren als uitgever van attributen als “datum verificatie van in leven zijn met positief resultaat”, dan kan IRMA extra toegevoegde waarde bieden.

1. INLEIDING

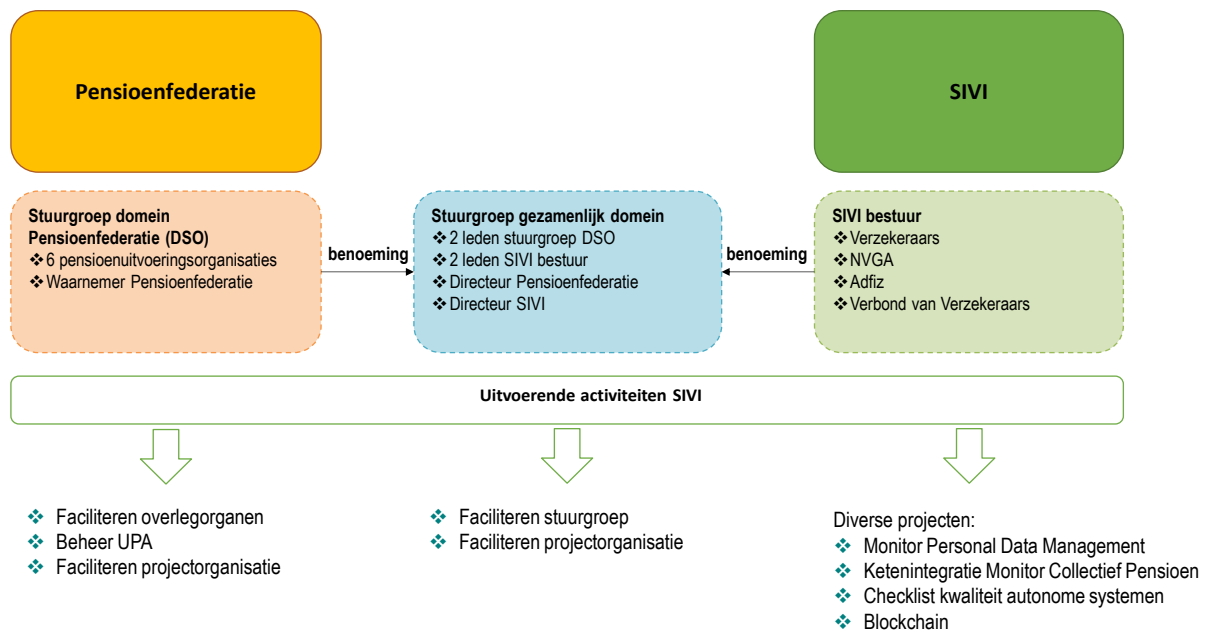
Dit rapport is het resultaat van een project dat is uitgevoerd in het kader van de samenwerking tussen pensioenuitvoeringsorganisaties en pensioenverzekeraars in opdracht van de Stuurgroep Gezamenlijk Domein.

1.1 Context samenwerking met SIVI

Samengevat is sprake van 3 pensioendomeinen die door SIVI bediend worden:

1. Exclusieve domein Pensioenfederatie;
2. Gezamenlijke domein van de pensioenverzekeraars en pensioenuitvoeringsorganisaties;
3. Domein pensioenverzekeraars.

De besturing is weergegeven in figuur-1:

Figuur-1 – Besturing verschillen domeinen

Eén van de eerste projecten die in het gezamenlijk domein van de pensioenfondsen/pensioenuitvoeringsorganisaties en (pensioen)verzekeraars is uitgevoerd is "Bewijs in leven zijn". De opdrachtgever is de stuurgroep voor het gezamenlijke domein.

1.2 Opdrachtgever

De stuurgroep voor het gezamenlijke domein:

Organisatie	Naam
Bestuur SIVI	Wim Henk Steenpoorte
Bestuur SIVI	Albert Spijkman
Stuurgroep DSO	Alexandra Phillippi
Stuurgroep DSO	Joke Westenbrink
Pensioenfederatie	Edith Maat
Verbond van Verzekeraars	Hans Visser

Mevrouw Maat neemt waar namens de Pensioenfederatie.

De heer Visser treedt op als vertegenwoordiger van het Sectorbestuur Levensverzekering van het Verbond van Verzekeraars.

De heer Mols – directeur van SIVI – is toevoorder en de heer Gerritsen (SIVI) is secretaris.

1.3 Opdrachtnemer

De opdracht is uitgevoerd met ondersteuning door een breed samengestelde projectgroep.

Organisatie	Naam – organisatie – functie
Achmea	Engbert Walinga – Informatiemanager
APG	Stefan Doeswijk – Consultant
AZL	Robin Schreurs – Business Consultant – Projectleider
MN	Jos de Koning - Business Consultant
Nationale-Nederlanden	Marcel de Groot - Lead architect NN Leven
Pensioenfederatie	Melanie Meniar – Beleidsadviseur
SIVI	Duco Mansvelter – Consultant
SIVI	Gerhard Gerritsen – Consultant

1.4 De opdracht

Probleem

De administratieve procedures van pensioenfondsen en levensverzekeraars tijdens de uitkeringsfase zijn belastend tot zeer belastend vooral voor in het buitenland woonachtige uitkeringsgerechtigden, tevens brengen zij aanvullende (vermijdbare) kosten met zich mee Voorts is de kans op misbruik reëel.

Perspectief

De processen die instellingen hanteren voor het vaststellen van in leven zijn van uitkeringsgerechtigden die in het buitenland wonen zijn inefficiënt. Dit geldt ook voor de uitkeringsgerechtigden die in Nederland wonen en een uitkering krijgen in het verlengde van individuele levensverzekeringen. Het perspectief is dat uitkeringen op een eenvoudige, efficiënte en kostenbesparende wijze terechtkomen bij de personen die daar recht op hebben.

Opdracht

Geef aan hoe het probleem kan worden aangepakt en het lonkend perspectief binnen handbereik kan worden gebracht.

1.5 Doel

Dit rapport presenteert de resultaten van het project "Bewijs van in leven zijn".

1.6 Aanpak

Het rapport kwam tot stand:

- Via bureauonderzoek met oog voor de volgende variabelen:
 - Afnemers die wel/geen toegang hebben tot BRP/RNI en BSN mogen gebruiken; ;
 - Gerechtigden die woonachtig zijn in binnenland of buitenland.
- Bijeenkomsten werkgroep, uitwerking deelopdrachten door werkgroep leden;
- Afstemming met SVB, Universiteit van Maastricht;
- Informatie-uitwisseling met bedrijven als Hyfen, Signicat, InnoValor.

1.7 Coronacrisis

Vanaf maart 2020 beginnen Nederlandse pensioengerechtigden in het buitenland te melden dat de officiële instanties gesloten zijn of dat zij in verband met een lockdown niet de straat op mogen of durven. Hierdoor kunnen ze niet op korte termijn een levensbewijs³ aanleveren. De SVB heeft op 23

³ Andere namen zijn: Attestatie De Vita (AdV), Bewijs van in leven zijn, Verklaring van in leven zijn, officiële levensbewijs (OLB).

maart 2020 op de website een bericht [link: <https://www.svb.nl/nl/aow/nieuws/Levensbewijs>] geplaatst dat zij geen formulier voor het levensbewijs zullen opsturen in de daaropvolgende 6 maanden. De controle hierop wordt opgeschort. Dit omdat het formulier ondertekend moet worden door een 'bevoegde autoriteit' in het woonland. Dit is op dit moment lastig of misschien zelfs niet mogelijk. Andere pensioenuitvoerders stellen zich vergelijkbaar op. Sinds november 2020 heeft de SVB haar reguliere uitvragen gefaseerd opnieuw opgepakt.

Begin 2021 verscheen op de website van SVB een nieuw bericht gerelateerd aan Corona: <https://www.svb.nl/nl/aow/nieuws/levensbewijs>. De essentie: " Lukt het door de coronasituatie niet om het levensbewijs door een bevoegde autoriteit te laten ondertekenen? Neem dan contact met ons op." Dit rapport gaat niet over de uitdagingen die de Coronacrisis met zich meebrengt op het gebied van levensbewijzen, maar heeft betrekking op het probleem dat ook voor deze noodtoestand al speelde.

1.8 Leeswijzer

Na deze inleiding wordt in **hoofdstuk 2** een overzicht gegeven van het aandachtsgebied van dit rapport. Dit laat zien wat de belangrijkste variabelen zijn die bepalen of en in welke mate een uitkeringsgerechtigde wordt belast met de vraag om te bewijzen dat hij/zij nog in leven is.

In **hoofdstuk 3** worden de uitdagingen voor de verschillende doelgroepen besproken. De focus ligt hierbij op uitkeringsgerechtigden die een uitkering ontvangen in het verlengde van opgebouwd collectief pensioen en/of een levensverzekering. Waar mogelijk wordt dit onderbouwd met cijfermatig materiaal.

In **hoofdstuk 4** worden (mogelijke) oplossingsrichtingen beschreven, waarna in **hoofdstuk 5** de oplossingen worden afgebeeld op de doelgroepen uit hoofdstuk 3. Tot slot volgen in **hoofdstuk 6** conclusies en aanbevelingen.

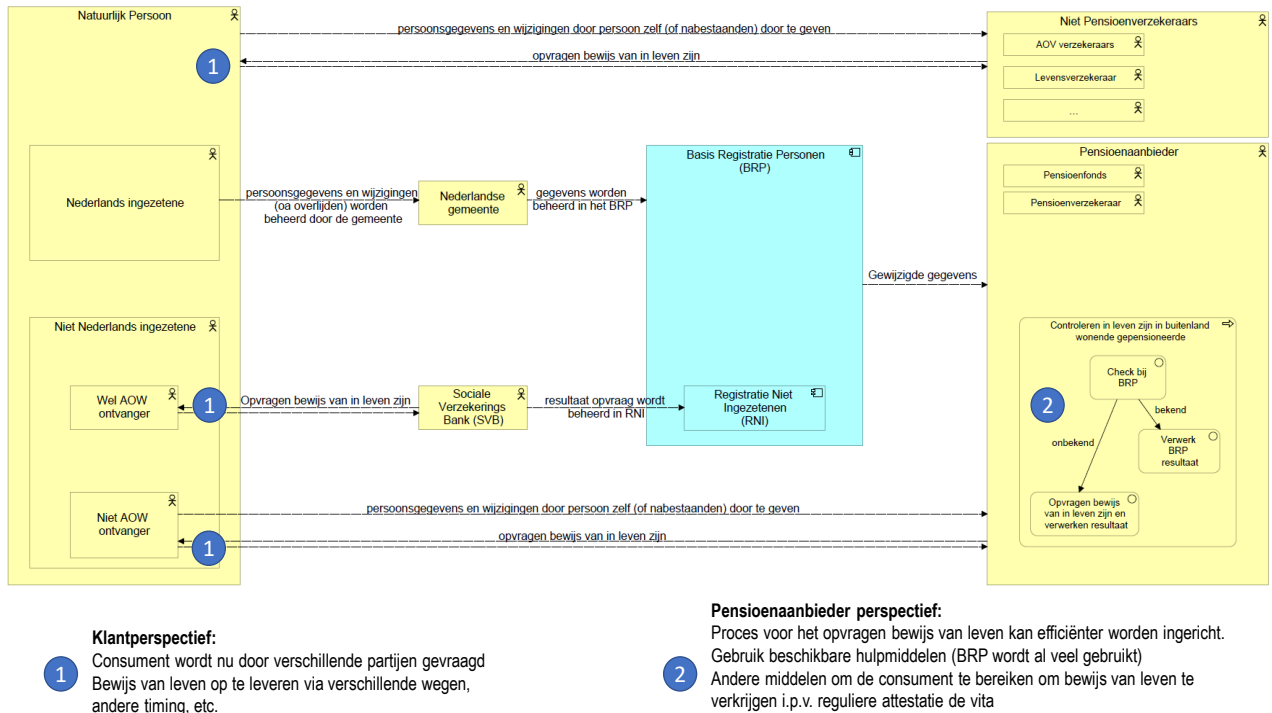
De Bijlagen (**hoofdstuk 7**) bevatten het volgende:

- Begrippenlijst;
- Aantal AOW'ers eind 2021 naar woonland (cijfers SVB);
- Verdieping resultaten proef met Waldo;
- Status DigiD en middelen met een vergelijkbaar doel;
- Status eIDAS maart 2022.

De links (URL's) in het rapport waren werkend op het moment van publicatie.

2. OVERZICHT WERKGEBIED

Een overzicht van het aandachtsgebied van dit rapport laat zien wat de belangrijkste variabelen zijn die bepalen of en in welke mate een uitkeringsgerechtigde wordt belast met de vraag om te bewijzen dat hij/zij nog in leven is.

Figuur-2 – Context diagram opvragen levensbewijzen

Bovenstaande figuur-2 geeft een overzicht van de processen, partijen en informatiestromen die rond het opvragen van levensbewijzen relevant zijn.

De figuur laat het volgende zien:

- Het opvragen van levensbewijzen voor uitkeringsgerechtigden die in Nederland of in het buitenland wonen verschilt. Als een AOW'er in Nederland overlijdt dan ontvangt de pensioenuitvoerder die toegang heeft tot de BRP – en een afnemersindicatie bij de desbetreffende persoon heeft geplaatst, hiervan automatisch een bericht.
- De overheid vraagt voor AOW'ers die in het buitenland wonen levensbewijzen op. De resultaten worden vastgelegd in de BRP/RNI. De laatste jaren vindt ook digitale gegevensuitwisseling met andere landen plaats. Deze resultaten worden vastgelegd in de BRP/RNI. Pensioenuitvoerders hebben voor (collectieve) pensioenen toegang tot het BRP/RNI. In potentie is de BRP/RNI de ideale bron voor partijen die een levensbewijs nodig hebben. Hier wordt dan meegelift op de data die de overheid vastlegt. Niet alle uitkeringsgerechtigden ontvangen echter AOW. En bij overlijden van de buitenlandse pensioengerechtigde die AOW ontvangt, heeft de nabestaande wellicht wel recht op nabestaandenpensioen. Ook dan zal een levensbewijs uitgevraagd dienen te worden.
- Voor verzekeringen die niet vallen onder de pensioenwet hebben verzekeraars geen toegang tot de BRP/RNI. Die toegang bestaat slechts voor de uitvoering van collectieve pensioenen.
- Duidelijk is ook dat een uitkeringsgerechtigde door meerdere partijen gevraagd kan worden een levensbewijs te verstrekken. De partijen die dit doen maken geen gebruik van elkaars gegevens. Uitzondering: partijen die gebruik maken van de RNI-data vragen zelf geen levensbewijzen meer uit van personen die via de RNI gevonden zijn.

In dit rapport richten we ons op uitkeringsgerechtigden die een uitkering ontvangen in het verlengde van opgebouwd collectief pensioen en/of een levensverzekering. Uitkeringen in het kader van andere

verzekeringen - bijvoorbeeld arbeidsongeschiktheidsverzekeringen⁴ - vallen buiten de scope omdat deze niet passen binnen het aandachtsgebied van de Stuurgroep Gezamenlijk Domein.

De problematiek van de **onvindbare uitkeringsgerechtigden** blijft in dit rapport buiten scope. Dit zijn vaak arbeidsmigranten die na een paar maanden of jaren werken in Nederland weer naar het moederland zijn teruggegaan. En soms gaat het om een Nederlander die vergeten is dat hij pensioen heeft opgebouwd bij het bedrijf waar hij in zijn jonge jaren kort heeft gewerkt. Het betreft vooral pensioenen die zijn opgebouwd vóór 1988, want in dat jaar zijn bij de invoering van het sofinummer, het huidige BSN-nummer, veel bestanden gekoppeld⁵.

⁴ AO-dekkingen kunnen wel deel uitmaken van een pensioenregeling.

⁵ <https://www.pensioenfederatie.nl/actueel/nieuws/2017/openbaar/juni/pensioenfondsen-blijven-speuren-naar-gepensioneerden-die-niet-reageren>

3. UITDAGINGEN PER DOELGROEP

In de volgende paragrafen worden de uitdagingen in de verschillende doelgroepen besproken. De focus ligt hierbij op uitkeringsgerechtigden die een uitkering ontvangen in het verlengde van opgebouwd collectief pensioen en/of een levensverzekering. Waar mogelijk wordt dit onderbouwd met cijfermatig materiaal.

3.1 Uitkeringsgerechtigden die in Nederland wonen

Collectieve pensioenen

Voor wat betreft collectieve pensioenen hebben de pensioenuitvoerders in Nederland toegang tot de Basisregistratie Personen (BRP). Overlijdt de desbetreffende pensioengerechtigde, dan ontvangt de pensioenuitvoerder – die bij de desbetreffende persoon een afnemersindicatie heeft geplaatst - daarvan bericht. Voor deze categorie verzekerden – verreweg de grootste doelgroep - is dus geen aanvullende actie van zowel deelnemer/verzekerde als uitvoeringsorganisatie nodig.

Individuele levensverzekeringen

Voor uitkeringen in het verlengde van individuele levensverzekeringen heeft de levensverzekeraar geen toegang tot de BRP⁶. Het Verbond van Verzekeraars gaf in 2014 aan⁷ dat verzekeraars graag een bericht van overlijden ontvangen uit het BRP. Het bericht van overlijden moet tot die tijd worden gedaan door een nabestaande. Als deze melding niet plaatsvindt, dan kan het zo zijn dat de nabestaande een uitkering waar hij/zij recht op heeft misloopt. Of wel dat een uitkering enige tijd, al dan niet opzettelijk, blijft doorlopen terwijl deze beëindigd had moeten worden direct na overlijden van de verzekeringnemer.

Klanten waarvan de verzekering wordt uitgekeerd bij in leven zijn, dienen een bewijs van leven te overhandigen (Attestatie de Vita) voordat de levensverzekering wordt uitgekeerd. Een schatting⁸ is dat 170.000 mensen een Attestatie de Vita aanvragen. Uitgaande van de kosten van € 11 per Attestatie is dit – volgens PBLQ/HEC (2014) alleen al een besparing van € 2 miljoen voor burgers per jaar mogelijk. Daarbij opgeteld zijn er nog de administratieve lasten voor gemeenten wat betreft verwerking van de aanvragen en het verstrekken van de Attestaties.

Levensverzekeraars vragen niet bij alle uitkeringsgerechtigden ieder jaar een levensbewijs op. Een en ander is afhankelijk van de hoogte van de uitkering en soms kan worden volstaan met het insturen van een bewijs dat AOW is ontvangen op een bankrekening. In dit laatste geval wordt indirect meegelift op de inspanningen die SVB in dit verband verricht.

Wetsvoorstel wijziging Derdenbesluit BRP

Er is een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) in voorbereiding⁹ waardoor ook levensverzekeraars en natura-uitvaartverzekeraars toegang krijgen tot de BRP benodigd voor het verstrekken van uitkeringen aan verzekerden. Op grond van dit besluit worden nieuwe werkzaamheden aangewezen als werkzaamheden met een gewichtig maatschappelijk belang ten behoeve waarvan systematisch gegevens uit de basisregistratie kunnen worden verstrekt. Voor verzekeraars is dit het proces rond overlijdensuitkeringen te optimaliseren. Deze wetswijziging zal resulteren in spontane overlijdensmeldingen van door de verzekeraar bij het BRP gevolgde deelnemers vanuit de BRP. De consultatie op dit wetsvoorstel is afgerond in september 2021. Het wetgevingsproces loopt nog.

⁶ Dit gaat mogelijk veranderen: <https://www.atr-regeldruk.nl/13240-2/>

⁷ PBLQ/HEC (2014) - Mogelijkheden voor gegevensuitwisseling tussen privaat en publiek.

⁸ PBLQ/HEC (2014) - Mogelijkheden voor gegevensuitwisseling tussen privaat en publiek.

⁹ <https://www.internetconsultatie.nl/derdenbesluitbrp>

3.2 Uitkeringsgerechtigden die in het buitenland wonen

Pensioengerechtigden die in het buitenland wonen, dienen een verklaring/bewijs van in leven zijn of Attestatie de Vita (AdV) te overleggen aan de pensioenuitvoerder¹⁰. Pensioenuitvoerders sturen hiervoor (in de regel jaarlijks) een formulier naar de pensioengerechtigden. Als een burger meerdere pensioenuitvoerders heeft, dan kunnen deze levensbewijzen op verschillende tijdstippen opgevraagd worden. Ook andere uitkerende instanties (onder meer SVB, UWV en in de private sector levensverzekeraars) vragen de bewijzen op.

Ieder formulier dient vervolgens volledig en correct te worden ingevuld, ondertekend en voorzien van een officieel stempel alvorens deze wordt geretourneerd aan de pensioenuitvoerder of levensverzekeraar. Hiervoor dient de uitkeringsgerechtigde persoonlijk te verschijnen bij een daartoe bevoegde instantie.

Voor een Attestatie de Vita geldt dat het:

- 1) Een recent bewijsstuk is;
- 2) Door een bevoegde autoriteit is opgemaakt;
- 3) Verklaart dat de pensioengerechtigde in persoon en in leven is verschenen bij deze bevoegde autoriteit;
- 4) Voorzien is van een handtekening van de bevoegde autoriteit;
- 5) Voorzien is van een stempel van de bevoegde autoriteit.

De uitkering van het pensioen aan de buitenlandse gerechtigde wordt (na herinnering) stopgezet als de gerechtigde het levensbewijs niet of niet juist heeft ingediend. Bovendien moet het op tijd worden verstrekt.

De formulieren zijn niet gestandaardiseerd en de pensioenuitvoerders erkennen in de regel slechts de formulieren die door hen zelf zijn opgestuurd.

***) Dit formulier moet worden gecertificeerd door een bevoegde instantie. Een bevoegde instantie is uw gemeente, een notaris, een politieagent, een Justice of the Peace, een solicitor, een lawyer, een attorney at law of een Commissioner for Oaths (Australië, Canada, Nieuw-Zeeland, USA, Verenigd Koninkrijk, Zuid-Afrika).**

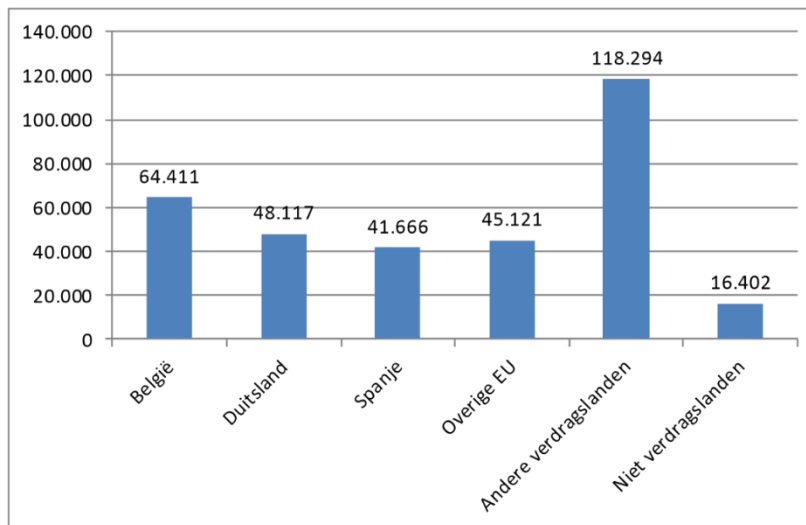
Postadres: Pensioenservice, Postbus 123, 1180 AC AMSTELVEEN, THE NETHERLANDS

Uitzonderingen hierop zijn:

- Wanneer de pensioengerechtigde een kopie van een recente SVB-AdV opstuurt, die voldoet aan bovengenoemde vijf eisen, dan wordt deze attestatie ook geaccepteerd.
- Wanneer de pensioengerechtigde een kopie van een recente AdV van een andere pensioenuitvoerder opstuurt, die voldoet aan bovengenoemde vijf eisen, dan wordt deze attestatie in de regel ook geaccepteerd.

¹⁰ Een beroepspensioenfonds, ondernemingspensioenfonds, een bedrijfstakpensioenfonds, een algemeen pensioenfonds, of een premiepensioeninstelling of verzekeraar die zetel heeft in Nederland (bron: art. 1 Pensioenwet).

Aantal AOW-gerechtigden (figuur-3)

Figuur-3 – Verdeling AOW-gerechtigden buiten Nederland – uit SVB Nieuwsberichten Nr.3 2021

Van de AOW-klanten woont 9,4% in het buitenland. In het 3de kwartaal van 2021 woonde 325.843 AOW-klanten in het buitenland.

Van de AOW-klanten in het buitenland woont

- 19,3% in België,
- 14,4% in Duitsland,
- 12,5% in Spanje,
- 13,5% in andere EU-landen.

Het percentage in andere EU-landen is afgenomen, omdat Groot-Brittannië per 31 januari 2020 uit de EU is gestapt. Dit verklaart ook de toename bij de niet-verdragslanden. Het overgrote deel van de klanten uit de groep andere verdragslanden (35,4%) woont in de emigratielanden: Australië (10,2% van het totaal aantal gerechtigden uit andere verdragslanden), Canada (11,2%), de Verenigde Staten (12,6%), Turkije (19,0%), Marokko (10,3%).

Van alle AOW-klanten in het buitenland woont 4,9% in een niet-verdragsland. Dit zijn voor het overgrote deel gerechtigden uit Groot-Brittannië.

Buitenlandse werknemers bouwen in de jaren dat ze in Nederland wonen ook rechten op voor een AOW-uitkering. Afhankelijk van de afspraken met de werkgever wordt ook aanvullend pensioen opgebouwd of een individuele regeling getroffen. Als een buitenlandse werknemer overlijdt dan heeft de partner (mits deze in de pensioentoezegging is opgenomen) recht op een nabestaandenuitkering (partnerpensioen en/of Anw-hiaatpensioen) vanuit de (aanvullende) pensioenregeling. Als de buitenlandse werknemer overlijdt dan krijgen de aanwezige kinderen die voldoen aan de hiertoe gestelde voorwaarden een wezen-uitkering.

Misbruik van AOW

AOW-gerechtigden moeten bij SVB bewijzen dat ze in leven zijn. Dit om misbruik van AOW te voorkomen. De door de SVB¹¹ vastgestelde hoofd risico's van misbruik van de AOW zijn: identiteit, overlijden, inkomen, leefvorm/gezamenlijke huishouding, verzekering/ingezetenschap en

¹¹ Onderzoek naar risico's van misbruik van AOW, AKW, Anw en AIO, 2019, Stimulanz

verzekeringstijdvakken. Uit een analyse van de jurisprudentie omtrent misbruik van de AOW over de periode van 1 januari 2015 tot en met 2019 blijkt dat de meeste uitspraken ten aanzien misbruik betrekking hebben op het ten onrechte of te veel ontvangen AOW in verband met de leefvorm/gezamenlijke huishouding en verzekering/ingezetenschap. Van andere risico's dan al door de SVB vastgesteld, is uit wetgeving en jurisprudentie niets gebleken.

Aantal uitkeringsgerechtigden in buitenland zonder AOW

In het buitenland wonen ook personen die recht hebben op een uitkering (pensioen en/of levensverzekering) en geen AOW ontvangen. Aantallen zijn bij de opstellers van dit rapport niet bekend.

UWV - arbeidsongeschiktheidsuitkering - woonachtig in het buitenland

De desbetreffende uitkeringsgerechtigden krijgen elk jaar het formulier 'Verklaring van in leven zijn' toegestuurd. Zij moeten dit formulier invullen en binnen 4 weken naar UWV terugsturen, samen met een kopie van een geldig paspoort.

Collectieve pensioenen

In een brief van de Universiteit van Maastricht – die gericht was aan de Pensioenfederatie - van 24 mei 2018 staat een inventarisatie van de wijze waarop een aantal pensioenfondsen omgaat met het inleveren van levensbewijzen.

De inleverprocedure ten aanzien van de levensbewijzen kent verschillende inlevermomenten en formaliteiten. Fondsbesturen hebben hier hun eigen verantwoordelijkheid. In het geval van uitbesteding van de pensioenadministratie zal de uitvraag door fondsen zijn afgestemd op basis van het beleid van de pensioenadministrateur. De afzonderlijke pensioenadministrateurs hanteren niet allemaal dezelfde maand voor opvraag van attestaties.

Bij hele grote pensioenfondsen kan verder sprake zijn van verdeling in maandelijks blokken. Dit heeft te maken met verdeling van de werkvoorraad van de afdeling die de ontvangen levensbewijzen af dient te handelen.

De achterliggende reden achter het indienen van levensbewijzen is echter gelijk. Nederlandse pensioenfondsen worden niet door buitenlandse autoriteiten in kennis gesteld van het overlijden van de pensioenuitkeringsgerechtigde.

Behalve pensioenfondsen hebben ook pensioenverzekeraars de behoefte om vast te kunnen stellen of een gerechtigde van een verzekeringsuitkering nog in leven is. Onderstaande tabel laat het proces van inleveren van levensbewijzen zien voor een aantal pensioenverzekeraars.

Verzekeraar	Proces
Aegon	De persoon ontvangt een brief of een e-mail met een formulier als bijlage. Het formulier kan ook via de website van Aegon worden gedownload. Een officiële instantie moet het formulier ondertekenen. Nadat het formulier is getekend, scant de persoon het formulier in en verzend hij dit per post of e-mail naar Aegon.
Nationale-Nederlanden	Als de persoon een AOW-uitkering ontvangt is een kopie bankafschrift met daarop de bijschrijving van de AOW-uitkering voldoende. Dit bankafschrift mag niet ouder zijn dan drie maanden. Anders moet een Attestatie de Vita worden opgestuurd.
Zwitserleven	De persoon moet een formulier van de website downloaden en uitprinten. Een deel van de velden moeten worden ingevuld door een bevoegde instantie. Het volledig ingevulde document moet verstuurd worden naar Zwitserleven. Uploaden van een scan of foto is ook mogelijk.

Individuele levensverzekeringen

Levensverzekeraars vragen niet bij alle uitkeringsgerechtigden ieder jaar een levensbewijs op. Dat is vaak afhankelijk van de hoogte van de uitkering en soms kan worden volstaan met insturen van een bewijs dat AOW is ontvangen op een bankrekening.

3.3 Gevolgen

Uitkeringsgerechtigde

Voor uitkeringen in het verlengde van individuele levensverzekeringen heeft de levensverzekeraar geen toegang tot de BRP omdat hij/zij in dat verband geen pensioenuitvoerder is. De uitkeringsgerechtigden zullen daarom zelf moeten aantonen dat ze nog leven.

De in het buitenland wonende uitkeringsgerechtigde – aannemende dat hij/zij uitkeringen ontvangt van verschillende partijen (SVB, pensioenuitvoerders, verzekeraars) krijgt op verschillende momenten gedurende het jaar een levensbewijs toegestuurd en dient deze in te vullen en te laten tekenen door de buitenlandse bevoegde autoriteit. Naast een administratieve last brengt dit kosten met zich mee. Enerzijds in de zin van reiskosten, anderzijds de leges of anderszins kosten die zijn gemoeid met het tekenen of de authenticatie door de buitenlandse bevoegde autoriteit. Tot slot verschillen ook de inleverwijzen per instantie: digitaal of op papier, per post en al dan niet aangetekend versturen. De administratieve last voor de deelnemer wordt nog zwaarder ingeval van bijvoorbeeld een Nederlander die zowel in Nederland, België als Duitsland enige tijd heeft gewerkt en in elk van deze landen recht heeft op een uitkering waarbij hij/zij telkens opnieuw een bewijs van in leven zijn dient te leveren.

Uitkerende instantie

Voor de uitkerende instantie is sprake van significante kosten om alle levensbewijzen te verzamelen. Dit geldt vooral als een koppeling met de BRP niet mogelijk is of de uitkeringsgerechtigde hier niet in is opgenomen.

4. OPLOSSINGSRICHTINGEN

In dit hoofdstuk wordt uitgebreid ingegaan op oplossingen voor de beschreven uitdagingen van de verschillende doelgroepen.

4.1 Electronic Exchange of Social Security Information (EESSI)

4.1.1 Inleiding

Volgens Kramer van de Universiteit van Maastricht en Pechholt, adviseur grensarbeid van Europees Parlementslid Jeroen Lenaers¹² is het betwistbaar in hoeverre de verplichting tot het indienen van een levensbewijs nog noodzakelijk is om te voorkomen dat AOW onterecht wordt uitbetaald. De wettelijke grondslag voor de verplichting is neergelegd in art. 15 Algemene Ouderdomswet: "De Sociale verzekeringsbank is bevoegd controlevoorschriften vast te stellen. Deze voorschriften mogen niet verder gaan dan strikt noodzakelijk is voor een juiste uitvoering van deze wet". Het is volgens onderzoekers is het betwistbaar of de verplichting tot het indienen van een levensbewijs niet verder gaat dan noodzakelijk is voor een juiste toepassing van de AOW, omdat er ontwikkelingen zijn die de noodzaak van het uitvragen van een levensbewijs verminderen.

Ze wijzen hierbij op twee zaken:

- 1) Het uitvragen van een levensbewijs kan vervangen worden door een inlog met DigiD in MijnSVB.
- 2) De ontwikkelingen van internationale elektronische gegevensuitwisseling.¹³

Voor uitwerking van het alternatief met inlog via DigiD verwijzen wij naar paragraaf 4.7. In deze paragraaf behandelen wij de ontwikkeling rondom (Europese) elektronische gegevensuitwisseling.

4.1.2 Europese wetgeving

De Electronic Exchange of Social Security Information (EESSI) is volgens Kramer en Pechholt een zeer relevante ontwikkeling op het gebied van de elektronische gegevensuitwisseling. Volgens art. 78, lid 1 Verordening nr. 883/2004 zijn de lidstaten verplicht steeds meer gebruik te maken van de nieuwe technologieën voor de uitwisseling van, de toegang tot en de behandeling van de voor de toepassing van de verordening en de toepassing verordening (nr. 987/2009) noodzakelijke gegevens. Zoals ook geldt voor de uitwisseling van overlijdensdata en levensbewijzen, is er momenteel nog geen EU-breed systeem en wordt sociale zekerheidsinformatie tussen de organen in de EU vooralsnog ook nog op papier uitgewisseld.

Voor pensioenuitkeringsgerechtigden leidt het EESSI-systeem in potentie tot een vlotter beheer van aanvragen en een snellere berekening en uitbetaling van uitkeringen. Het zou ook betekenen dat overlijdensdata tussen de sociale zekerheidsorganen in de verschillende EU-lidstaten automatisch en elektronisch worden uitgewisseld onder het EESSI-systeem. Het indienen van een levensbewijs is dan niet meer vereist voor de in het buitenland wonende pensioenuitkeringsgerechtigden. Verder leidt EESSI voor de sociale zekerheidsorganen tot gestandaardiseerde informatiestromen, betere meertalige communicatie en een geoptimaliseerde gegevensverificatie en –verzameling.

4.1.3 Status EESSI 2021¹⁴

Socialezekerheidsinstanties in de Europese Unie maken voor het onderling uitwisselen van gegevens steeds meer gebruik van EESSI (Electronic exchange of social security information).

Binnen EESSI faciliteert een applicatie de gegevensuitwisseling. De Europese Commissie draagt de verantwoordelijkheid voor deze applicatie per 2022 over aan de lidstaten. Vanaf dat moment gaat Nederland zelf zorgdragen voor het applicatiebeheer en ondersteuning wanneer zich problemen voordoen.

¹² Van levensbewijs naar internationale gegevensuitwisseling, Vragen- en opiniedocument aan de Sociale Verzekeringsbank, Sander Kramer & Pascale Pechholt, 2019.

¹³ Zie hiervoor ook paragraaf EESSI.

¹⁴ Stand van zaken uitvoering sociale zekerheid, SZW, december 2021.

De SVB is inmiddels volledig aangesloten op EESSI. Het afronden van de implementatie van EESSI zorgt ervoor dat de SVB sneller en veiliger gegevens binnen de EU kan uitwisselen. Als via EESSI een digitale AOW-aanvraag is ingediend, vindt door de SVB nog een identificatie inclusief vaststellen van in leven zijn plaats. Daarna wordt een persoon ingeschreven/bijgewerkt in de BRP/RNI. Op dat moment komen de gegevens ook ter beschikking voor de pensioenuitvoerder, mits de betreffende persoon reeds gevolgd wordt in de BRP door de pensioenuitvoerder.

4.1.4 Conclusie

De stelling van de Universiteit van Maastricht dat vanwege de ontwikkeling van internationale gegevensuitwisseling er geen levensbewijzen meer hoeven te worden uitgevraagd voor het toekennen van AOW moet nog worden geverifieerd.

De uitwisseling via het Europese netwerk biedt wel steeds meer perspectief omdat de meeste Europese landen inmiddels digitaal zijn aangesloten op de EESSI.

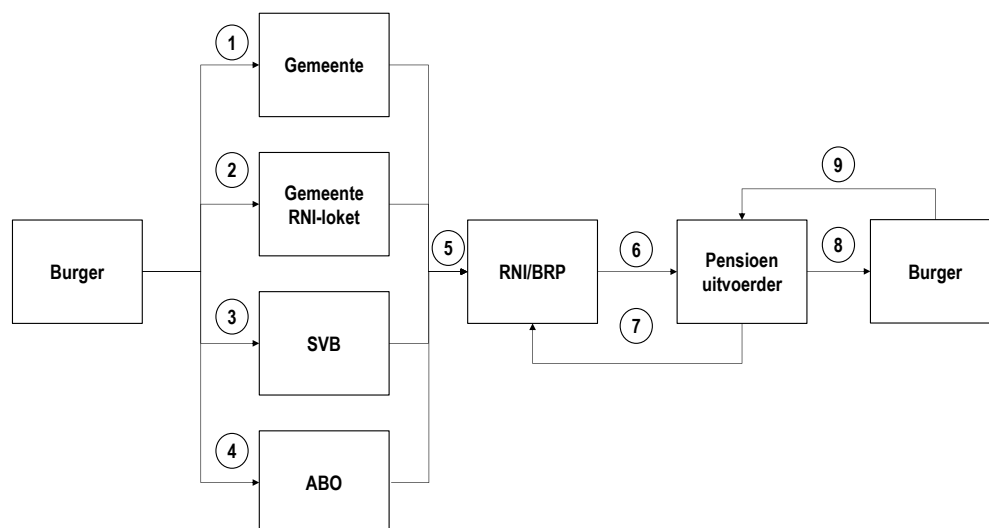
4.2 Registratie Niet-Ingezetenen

4.2.1 Inleiding

In de Registratie Niet-Ingezetenen (RNI) worden vanaf 2014 personen opgenomen die niet in Nederland wonen, maar wel een relatie hebben met Nederlandse overheidsinstellingen. Sinds eind 2016 is de SVB gestart met het actualiseren van de gegevens van uitkeringsgerechtigden in de RNI en levert zij ook actuele informatie aan over het moment waarop gegevens rondom in leven zijn voor het laatst zijn geverifieerd. Met andere woorden: wanneer de SVB een geldig bewijs van in leven zijn van een uitkeringsgerechtigde heeft ontvangen is de datum van ontvangst van deze geldige attestatie ook opgenomen in de RNI. De gegevens worden geautomatiseerd aangeboden aan de RNI-database, die pensioenuitvoerders kunnen raadplegen via de BRP.¹⁵

4.2.2 Informatiestromen & RNI

Onderstaande figuur-4 toont de relevante informatiestromen rond RNI.

Figuur-4 – Informatiestromen & RNI

¹⁵ De grondslag voor het mogen beschikken over BRP/RNI-van een dergelijk besluit ligt in artikel 3.2 van de Wet BRP. De pensioenuitvoerders die een autorisatiebesluit hebben ontvangen, zijn te raadplegen via:

http://publicaties.rvig.nl/Besluiten_en_modelautorisaties/Besluiten

- 1 = burger gaat naar buitenland en meldt dit
- 2 = burger is in buitenland en schrijft zich in of geeft verhuizing door
- 3 = burger bewijst in leven te zijn na verzoek van SVB in maand verjaardag burger
- 4 = burger heeft contact met aangewezen bestuursorgaan (BD, UWV, CAK, BuZa)
- 5 = gewijzigde gegevens burger
- 6 = melding verhuizing in/naar buitenland, melding overlijden
- 7 = check op in leven zijn
- 8 = check op in leven zijn
- 9 = bewijs van in leven zijn

De verificatiegegevens worden automatisch meegeleverd met de verstrekking van andere gegevens uit de BRP, de uitvoerder hoeft dus niet speciaal voor deze rubrieken geautoriseerd te worden. Als op een persoonslijst een afnemersindicatie staat en een aangewezen bestuursorgaan (ABO)¹⁶ plaatst of wijzigt verificatiegegevens, dan krijgt de afnemer een spontaan bericht (Gv01) met die verificatiegegevens. Ook als er verder helemaal niets is gewijzigd op de persoonslijst.

De gegevens rondom verificatie worden geregistreerd in de volgende rubrieken:

- 71.10 datum verificatie
- 71.20 omschrijving verificatie
- 88.10 RNI-deelnemer
- 88.20 omschrijving verdrag

Steekproef Pensioenfederatie 2017

Om te onderzoeken in hoeverre de gegevens uit de RNI bruikbaar zijn voor pensioenfondsen is door de Pensioenfederatie in 2017 een steekproef gehouden naar bijna 6000 personen waar een pensioenadministrateur in 2017 een Attestatie de Vita voor heeft opgevraagd. Deze zijn vervolgens gematcht met de registratie van door SVB uitgevraagde verificaties in de RNI. Aangezien het voor pensioenfondsen van belang is of de verificatie van recente datum is. Hierbij is ook rekening gehouden met het feit of de verificatie in hetzelfde jaar (2017) heeft plaatsgevonden.

De resultaten van deze vergelijking staan in onderstaande tabel en figuur-5.

criterium	Aantal
Aantal gevallen in steekproef	5828
Teruggevonden in RNI-data met ABO = SVB	3885
Waarvan uitgevraagd in 2017	3030
In 2017 met kenmerk officieel levensbewijs	2878
In 2017 met kenmerk onderzoek woonsituatie	152

Figuur-5 – Resultaten steekproef SVB/RNI (2017)

¹⁶ Onder andere gemeenten, UWV en SVB zijn aangewezen bestuursorganen.

Het groene vlak geeft de dekking weer tussen het aantal uitgevraagde Attestaties de Vita waarvan ook de SVB in 2017 een officieel levensbewijs heeft ontvangen. Hierbij is echter geen onderscheid gemaakt tussen EU-landen en niet EU-landen.

Als voldaan wordt aan de volgende voorwaarden is een besparing tot 50% van de uit te vragen attestaties mogelijk:

- De pensioenuitvoerder brengt zijn uitraagbeleid zoveel mogelijk in lijn met het uitraagbeleid van het SVB;
- De pensioenuitvoerder erkent de registratie vanuit RNI als valide bewijs om de pensioenuitkering op te baseren.¹⁷

4.2.3 Internationale gegevensuitwisseling SVB

In ieder land wordt samengewerkt met een instituut (entiteit) dat toegang heeft tot de bevolkingsadministratie. De focus ligt op overlijdensgegevens en gegevens dat de personen niet zijn overleden op het moment van vaststelling. Vanuit SVB worden gegevens over de AOW-gerechtigden aangeleverd. Iedere AOW-gerechtigde wordt geïdentificeerd door een BSN en geboortedatum en een sleutel van de persoon in het land waarmee gegevens worden uitgewisseld. Daarbij wordt gebruik gemaakt van RINIS als broker en soms ook een broker in het buitenland. De dataset is gebaseerd op een dataset die tussen 34 landen is afgesproken.

Cruciaal is dat het proces in het desbetreffende land voldoende snel en betrouwbaar is. Het melden van overlijden moet komen van bijvoorbeeld een arts of begrafenisondernemer en binnen circa 2 dagen na overlijden binnen zijn. In de overeenkomsten die SVB sluit wordt ook het UWV meegenomen. Er is sprake van 3-partijen overeenkomsten met de diverse deelnemende instanties uit de betrokken landen.

Uitdagingen in dit proces zijn:

- Afspraken rond krijgen (juristen van 3 organisaties moeten het eens worden);
- Sleutels vaststellen en gegevensbestanden (aan 2 kanten) hiermee verrijken (Identificeren klanten);
- Implementeren en in productie gaan van de gegevensuitwisseling via RINIS, inclusief schaduw draaien (6 maanden) .

Voor wat betreft de gegevensuitwisseling via samenwerking, wordt gestreefd naar een dekkingsgraad van 70%. Dit werd bevestigd in een brief van Minister Koolmees van 18 september 2020 aan de Tweede Kamer.¹⁸ Deze uitspraak werd voor de uitbraak van Corona gedaan.

Begin 2022 heeft SVB externe gegevensleveringen met verificatieberichten (bewijs van in leven zijn) met België, Australië en Spanje. In de regel wordt in de maand van de verjaardag het verificatiebericht in de BRP gezet. Dan weet een afnemer dus niet alleen dat de mensen niet zijn overleden, maar ook dat ze nog in leven zijn. Voor die landen zouden pensioenfondsen dus zelf niet hoeven te controleren voor zover de deelnemers ook een uitkering van de SVB krijgen. Met Duitsland en Aruba heeft de SVB ook externe gegevensleveringen, maar die berichten worden niet in de BRP gezet. Dat heeft diverse oorzaken. Maar als iemand overlijdt of er geen bewijs van leven is ontvangen, dan zet de SVB dat wel in de BRP (overlijdens worden altijd naar de BRP gestuurd). Maar van de mensen in die landen kun je dus niet in de BRP zien dat ze regelmatig gecontroleerd worden, ook al is dat in de praktijk wel het geval.

Het verst in voorbereiding is Polen. Hiervoor zal mogelijk hetzelfde gaan gelden als België, Australië en Spanje. Met de overige landen UK, Italië, VS en Canada vinden gesprekken plaats. Het is niet de verwachting dat hier dit jaar resultaten zichtbaar zullen zijn in de verificatieberichten richting de BRP. Met Frankrijk moet nog helemaal een start gemaakt worden.

¹⁷ Een deel van de attestaties wordt niet tijdig verwerkt in de RNI.

¹⁸ Bron: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/09/18/antwoorden-op-kamervragen-over-de-mogelijkheid-voor-gepensioneerden-in-het-buitenland-via-app-hun-levensbewijs-door-te-geven>

Wijze van vastleggen in RNI

71.10 Datum verificatie

De datum waarop de verificatie van gegevens op de Persoonslijst (PL) in de RNI heeft plaatsgevonden.

71.20 Omschrijving verificatie

De omschrijving op welke wijze de verificatie van gegevens op de PL in de RNI heeft plaatsgevonden.

Omschrijving verificatie:

- Officieel levensbewijs
Een AdV is opgevraagd en ontvangen.
- Onderzoek gegevensuitwisseling overlijden
Vastgesteld is dat de persoon niet is overleden (hij/zij komt niet voor in een 'overlijdensregister'). Als dat onderzoek heeft plaatsgevonden wordt de regel overschreven met een nieuwe datum en omschrijving.
Als tezijntijd de Waldo app wordt gebruikt, dan zou er ook een nieuwe omschrijving bij komen zodat bekend is dat iemand de app heeft gebruikt voor de verificatie.
- Onderzoek woonsituatie (geen levensbewijs; wel contact)

De afnemers van BRP/RNI ontvangen (mits ze "geabonneerd" zijn op de desbetreffende persoon) een spontane mutatie bij de verschillende verificaties.

Sinds september 2020 komen er bij uitvoerders op code 77.20 niet alleen meldingen met 'officieel levensbewijs', maar ook 'Onderzoek gegevensuitwisseling overlijden' door. Ofschoon de frequentie van bestandsvergelijking vaak hoger is, geeft de SVB deze data maar één keer per jaar door, namelijk in de geboortemaand. Het bedoelde verificatiebericht maakt duidelijk dat de desbetreffende persoon niet is overleden. Is een persoon overleden dan wordt deze datum in het reguliere proces dagelijks als mutatieverzoek aangeboden aan de BRP. Indien afnemers geautoriseerd zijn voor dit gegeven en de persoonslijst dan ontvangen zij een bericht. Derhalve is een melding van de controle met een hogere frequentie dan eens per jaar ook niet nodig.

4.2.4 Conclusie

Als alle verificaties die de SVB doet ook worden teruggemeld via de RNI, heeft dit onmiskenbaar grote voordelen voor de pensioenuitvoerders die gebruik mogen maken van de BRP. Tot voor kort werden echter slechts papieren uitvragen door de SVB teruggemeld via de RNI. Nu ook een aanvang is gemaakt met het verwerken van terugmeldingen van andere verificaties dan de papieren stroom zal het potentieel van de RNI-data om geen attestatie uit te hoeven vragen groeien. Als alle door SVB geverifieerde data worden gemeld via het RNI, is de dekking van RNI-data in potentie nog een stuk groter dan de over 2017 vastgestelde 50%. Een koppeling met RNI biedt in deze situatie steeds meer perspectief.

RNI niet altijd geschikt

Niet alle uitkeringsgerechtigden van levensverzekeraars en pensioenfondsen hebben ook recht op AOW. Los van het feit dat uitkeringsgerechtigden soms jonger zijn dan de AOW-leeftijd, krijgen uitkeringsgerechtigden bij pensioenfondsen en verzekeraars vaak een uitkering in relatie tot het overlijden van een partner. Deze partner heeft dan waarschijnlijk wel in Nederland gewerkt en gewoond en dus AOW opgebouwd, maar dit hoeft voor de uitkeringsgerechtigde niet te gelden. Deze groep zal dan ook standaard niet door de SVB gevolgd worden en dient op een andere manier geverifieerd te worden. Hierdoor zal de succesratio van verificatie door RNI lager zijn dan de succesratio die SVB verwacht te gaan bereiken ten aanzien van AOW.

4.3 Wereldwijd Alternatief Levensbewijs voor een Digitale Overheid (Waldo)

4.3.1 Inleiding

SVB experimenteerde in 2018 met het digitale levensbewijs voor AOW'ers via de applicatie Waldo.¹⁹ De resultaten worden hierna toegelicht. De beschrijving van Waldo is redelijk uitgebreid (zie ook de Bijlage) vanwege de lessen die door de ontwikkeling van deze applicatie geleerd kunnen worden.

De mogelijkheid om te bewijzen dat je in leven bent met Waldo via een ID check, gezichtsherkenning en spraakherkenning is in 2018 getest met 372 klanten uit 5 verschillende landen (Portugal, Canada, Curaçao, Turkije en Thailand). Het proces gaat als volgt:

- Klanten geven via een beveiligde online omgeving hun bewijs van leven direct door aan de SVB.
- De klant maakt een foto van zijn/haar identiteitsbewijs en een foto en kort filmpje van zichzelf.
- Van de 372 klanten hebben 48 via Waldo een levensbewijs geprobeerd in te sturen. Dit is 22 klanten gelukt en men deed er gemiddeld 23 minuten over. De oudste klant die het gelukt is om een levensbewijs via Waldo in te sturen was 79 jaar.

De systematiek van Waldo wordt gedemonstreerd in een filmpje²⁰.

4.3.2 Proef

De proef met Waldo bewijst dat er interesse is bij uitkeringsgerechtigden voor een digitaal alternatief van het indienen van een levensbewijs. Van de ingediende levensbewijzen in de benaderde doelgroep, heeft 26% het geprobeerd via Waldo. Van deze 26% is het ongeveer 50% gelukt om het levensbewijs via Waldo aan te leveren. Dit geeft aan dat er nog wel verbeteringen in de applicatie nodig zijn. Omdat het ging om een proef en een eerste versie van de applicatie, is dit echter een voorvoorspelbaar resultaat. De feedback van een zieke klant dat Waldo voor hem een enorm goede oplossing zou zijn geeft aan dat de oplossing voorziet voor een kwetsbare doelgroep. De hypothese dat er interesse is bij de klanten om digitaal een OLB in te dienen blijkt waar te zijn.

Sommige klanten geven de voorkeur aan de papieren variant van het levensbewijs, omdat ze dat makkelijker vinden of moeite hebben met computers/smartphones. Voor deze groep zal voorlopig een niet-digitaal alternatief beschikbaar moeten blijven. Daarnaast zijn er ook klanten afgehaakt vanwege technische problemen, bijvoorbeeld een te oude telefoon. De applicatie kan volgens de makers nog geschikt gemaakt worden voor oudere telefoons, waardoor meer mensen Waldo kunnen gebruiken. Of dan nog voldaan kan worden aan de hedendaagse veiligheidsseisen, valt dan echter nog te voorzien.

Voor de klanten die met Waldo overweg kunnen, levert Waldo een hoop op. Zo kan in ruim 20 minuten een levensbewijs ingediend worden en worden er geen kosten gemaakt behalve de kosten die voor gebruik van de telefoon. Dat is een verbetering van de bestaande situatie, waarbij de klant een officiële instantie of notaris diende te bezoeken.

Uit de feedback kwam ook een aantal maal dat de applicatie niet werkte, of dat het erg lang duurde. Dit is waarschijnlijk veroorzaakt door een slechte internetverbinding. Dit is niet zomaar op te lossen, maar onder andere door de hoeveelheid verstuurd data te verminderen kan hierop verbeterd worden. Verder zal ook de steeds betere dekking van sneller internet in het buitenland bijdragen aan vermindering van dit probleem.

Het is technisch mogelijk gebleken om vrij betrouwbaar een klant een bewijs van leven in te laten dienen, hoewel een beoordeling door een SVB-medewerker in dit stadium nog wel echt noodzakelijk is. De technologieën zijn volop in ontwikkeling, dus de verwachting is dat de komende tijd de betrouwbaarheid stijgt. De hypothese dat Waldo minimaal dezelfde betrouwbaarheid heeft als het papieren proces lijkt waar, hoewel dit slechts onderbouwd is door gesprekken en niet op basis van data. In een vervolg moet er bekeken worden welke betrouwbaarheid voor het OLB noodzakelijk is en op welke manier hieraan kan worden

¹⁹ Wereldwijd Alternatief Levensbewijs voor een Digitale Overheid (Waldo), Een experiment van Novum & SVB, Tim van Dijk & Bert van Onna, Datum: 09/08/2018, Versie: 1.0

²⁰ <https://youtu.be/xler9ML8gYE>

voldaan.

Naast de voordelen voor de klant, zijn er ook voordelen voor de SVB. Financieel is er winst te halen, hoewel de precieze winst niet uit te rekenen is op basis van de beschikbare data uit dit experiment. Daarnaast is er voor de SVB winst in reputatie, klantvriendelijkheid en innovatieve uitstraling te behalen.

Waldo staat op de planning om binnen de SVB te worden doorontwikkeld., SVB verwacht deze app aan zo'n 30% van haar klanten (ongeveer 100.000 personen) aan te gaan bieden. Resultaten uit verificatie via deze app zullen ook weer in de RNI worden opgenomen.²¹

Jaarplan SVB 2022

In 2022 wordt er, naast het verbeteren van de informatievoorziening, gericht en meer op maat uitvraag gedaan bij klanten in het buitenland. Door deze proactieve werkwijze kan de SVB mogelijke fouten eerder opsporen en sneller corrigeren. Daarnaast doet SVB in 2022 integraal onderzoek naar de woonsituatie onder klanten in het buitenland en rollen ze de Waldo-app (digitaal alternatief voor het aanleveren van een levensbewijs voor klanten in het buitenland) verder uit.

4.3.3 Conclusie

Waldo lijkt – hoewel de ontwikkeling/uitrol traag loopt - een goed alternatief voor AOW'ers in landen waarmee geen gegevensuitwisseling plaats vindt. Het grote voordeel ten opzichte van andere applicaties is dat het mogelijk is de resultaten vanuit deze verificatie uiteindelijk terecht te laten komen in de RNI waardoor andere uitvoerders geen afzonderlijke uitvraag hoeven te doen. Deze uitvoerders moeten de verificatie door de SVB wel voldoende vinden.

4.4 ReadID in combinatie met iProov

4.4.1 Inleiding

ReadID²² InnoValor levert ReadID technologie onder meer aan alle (grotere) banken in Nederland, Digidentity, Itsme (België) en KvK. Hierbij wordt gebruik gemaakt van het gegeven dat in Nederland 100% van de paspoorten, identiteitskaarten, verblijfsvergunningen en ~75% van de rijbewijzen een chip bevat met persoonsgegevens. Via de Smartphone kun je die met NFC-technologie uitlezen (NFC = Near Field Communication). Door gebruik te maken van ReadID vindt online identificatie plaats. In combinatie met gezichtsherkenningstechnologie van iProov wordt dan het in leven zijn van de desbetreffende geïdentificeerde persoon vastgesteld. Dit kan binnen 1-2 minuten, zeker als je het vaker doet.

Aan onder andere Hyfen en Signicat (als belangrijkste resellers) wordt een App geleverd die de look and feel van bijvoorbeeld een pensioenfonds kan krijgen. Aan grotere partijen als Digidentity maar ook Signicat wordt een Software Development Kit (SDK) geleverd. Deze kan gebruikt worden om de technologie te integreren in een eigen App.

Ook OneWelcome²³ biedt een oplossing voor "bewijs van in leven zijn", Ook deze maakt gebruik van paspoortgegevens en gezichtscontrole. Het proces is vergelijkbaar met bovenstaand proces, al lijkt het nog iets minder ver in de doorontwikkeling (status Q2 2021).

iProov doet de verwerking van de persoonsgegevens in de VK. Dit is buiten de EU maar er is een zogenaamde 'adequacy beslissing' van de EU, waardoor dit de-facto als een EU land beschouwd kan worden. Op de markt zijn ook andere Identity Proofing oplossingen die gebruiken maken van

²¹ Bron: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/09/18/antwoorden-op-kamervragen-over-de-mogelijkheid-voor-gepensioneerden-in-het-buitenland-via-app-hun-levensbewijs-door-te-geven>

²² <https://www.readid.com/>

²³ <https://www.onewelcome.com/about-us>

facematch- en liveness-detectietechnologieën, denk aan toonaangevende providers zoals Facetec²⁴, Onfido²⁵ en ElectronicID²⁶.

4.4.2 ReadID

ReadID kan optische herkenning van kenmerken gebruiken om de zogenaamde Machine Readable Zone van ePassports en dergelijke te scannen. De machine leesbare zone is de twee of drie regels aan de onderzijde van het voorblad van een paspoort of de achterzijde van een ID-kaart. ReadID gebruikte de NFC-mogelijkheid van de smartphone om de RFID-chip in een identiteitsbewijs te lezen en verifieert vervolgens de authenticiteit van het identiteitsbewijs.

De gecombineerde ReadID en iProov service wordt gebruikt door de Rabobank en andere grote Europese banken om selfservice mobiele onboarding mogelijk te maken. ReadID en iProov hebben gezamenlijk een inzending gedaan bij de FStech Award 2019 en gewonnen in de categorie 'Best Use of IT in Retail Banking & Insurance'.

4.4.3 iProov

iProov levert zogenaamde Liveness Assurance-technologie. Deze technologie verifieert dat een gezicht dat aan een mobiel apparaat wordt gepresenteerd, een levend mens is. Het identificeert of een foto, video of masker wordt gebruikt om te proberen het biometrische beveiligingssysteem te misleiden.

iProov²⁷ werkt met een matching-engine, voor de vergelijking van foto's met het gezicht van de deelnemer.

Werking op hoofdlijnen:

- Een unieke kleurvolgordecode wordt gegenereerd en naar het apparaat van de gebruiker gestuurd.
- Als de authenticatie begint, knippert het scherm van de gebruiker 2,5 seconden met de unieke kleurvolgorde; de Flashmarks.
- De Flashmarks lichten op en weerspiegelen het gezicht van de gebruiker terwijl een video wordt teruggestreamd naar de servers van iProov.
- Op de servers vergelijkt de matching-engine de Flashmarked-afbeelding van de gebruiker met zijn inschrijvingsafbeelding en afbeeldingen van elke eerdere of volgende succesvolle authenticatie.
- Vervolgens wordt analyse van het Flashmarked-beeld uitgevoerd om de levendigheid te bepalen.
- De Flashmark-kleurvolgorde wordt ook gecontroleerd om ervoor te zorgen dat deze overeenkomt met de unieke eenmalige code die naar het apparaat van de gebruiker is verzonden om de sessie te starten.
- Andere aspecten van het videobeeld en andere gegevens worden ook geanalyseerd.
- Flashmark-kleurreeksen worden nooit herhaald in het leven van een gebruiker, waardoor eenmalige biometrie ontstaat.
- Flashmarked-afbeeldingen kunnen niet opnieuw worden gebruikt en zijn waardeloos als ze worden gestolen.

Een belangrijke driver voor het succes van iProov is de Financial Conduct Authority (FCA) in het Verenigd Koninkrijk. Dit betreft implementatie van strenge regels voor klantauthenticatie. Vanaf 14 maart 2022 moeten financiële instellingen ervoor zorgen dat klanten sterke klantauthenticatie (SCA) voltooiën voordat ze online processen uitvoeren, zoals uiteengezet in de herziene EU-richtlijn inzake betalingsdiensten (PSD2).

²⁴ <https://www.facetec.com/>

²⁵ <https://onfido.com/>

²⁶ <https://www.electronicid.eu/en>

²⁷ <https://www.iproov.com/iproov-system/iproov-products-for-biometric-authentication/iproov-face-verifier>

4.4.4 Hyfen – PensionLink Module Levensbewijzen

Hyfen werkt sinds 2020 aan een ecosysteem rond pensioenen met het PensionLink platform. Het PensionLink platform verbindt partijen in het pensioenecosysteem om veilig en eenvoudig informatie uit te wisselen in real time. Doelstelling is optimale klantreizen voor de deelnemer te realiseren en gelijktijdig een interessante BusinessCase voor afnemers te bieden door ontwikkel-, beheer- en onderhoudskosten te delen. Op dit moment zijn de modules "Mijnwaardeoverdracht.nl"²⁸ en "Levensbewijzen" 'live' te gebruiken op het platform. De module "Collectieve Waardeoverdrachten" en een module "Compliance Bewijs" voor bestuurders en functionarissen van pensioenfondsen zijn in ontwikkeling.

De module "Levensbewijzen" (Heartbeat) van Hyfen biedt voor een aantal pensioenuitvoerders een oplossing voor de problematiek rond levensbewijzen, zowel wat betreft doorlooptijden, datakwaliteit als deelnemer beleving. Met deze module kan elke eindgebruiker in het buitenland het levensbewijs digitaal, gratis en veilig indienen. Voor pensioenuitvoerders biedt Hyfen klanten het PensionLink platform waarop alle informatie overzichtelijk is te monitoren. Zo is te zien wie de levensakte wel en nog niet heeft ingediend.

De "Levensbewijzen" module is 'plug and play' beschikbaar. Dit betekent dat partijen de module eenvoudig kunnen integreren in hun huidige proces voor het uitvragen van levensbewijzen. Dit kan zowel via bulkverwerking op het PensionLink portaal als via volledige API-integratie. Alle benodigde informatie en documentatie voor een efficiënte en eenvoudige implementatie is direct voorhanden:

- Risk / compliance / security assessments (DPIA, (CR)RSA, etc.).
- DNB Compliant contracten (verwerkersovereenkomst, right to audit/examine, etc.).
- ISAE 3402 type II rapport voor module levensbewijzen.
- Communicatie formats en templates (brieven, FAQ, feedback) ten behoeve van klantreis.

Hyfen heeft een klant gebaseerde governance (Klantadviesraad, Architecture Board, UX-board).

De volledige PensionLink Levensbewijs module kan binnen 6-8 weken geïmplementeerd worden en direct ingezet worden voor de (inhaal) uitvraag levensbewijzen. Ook is het mogelijk om een pilot te doen met een beperktere doelgroep om een goede proof of concept te verkrijgen.

Ervaringen:

- 70% responspercentage versus 47% via formulier;
- 100% van gebruikers geeft aan de app nogmaals te willen gebruiken;
- Levensbewijzen direct te gebruiken in huidige proces / administratie;
- Weinig druk op klantteams;
- Spontane bedankjes van deelnemers bij klantenservice:
 - "Is gratis, gaat snel en bespaart lange wachttijd bij lokaal overheidsloket";
 - "Vertrouwen dat fonds zaken op orde heeft";
 - "Zeer gebruiksvriendelijk".

Hyfen stelt de volgende voordelen vast²⁹:

Deelnemer:

- Eenvoudige digitale klantreis;
- Geen reis naar ambassade/notaris/lokale autoriteiten benodigd;
- Geen eigen telefoon benodigd;

Uitvoerder:

- STP-proces zonder papieren stroom;
- Minder onterechte uitkeringen door delen van recente gegevens.
- Misbruik niet mogelijk door proven technology

²⁸ <https://mijnwaardeoverdracht.nl/welkom>

²⁹ Uit een presentatie van de CEO Hidde Terpoorten, maart 2021

Status van uitrol

Hyfen heeft een aantal succesvolle pilots gedraaid samen met pensioenuitvoerders in 2021 en is in februari 2022 met een aantal grote klanten in 'productie' gestart waarbij de gehele jaarlijkse verzendingen gedaan zijn via de module . Daarnaast hebben aantal partijen aangegeven de module dit 'seizoen' (in juni/juli en augustus/september) te gebruiken voor de jaarlijkse uitvraag levensbewijzen. Ook is er een pilot gestart in maart 2022 en zijn een aantal pilots in voorbereiding met klanten die een maandelijkse verzending hebben en die zo ervaring kunnen opdoen voordat ze de module 'integreren' in hun processen. Vanuit de ecosysteemambitie van Hyfen staat ook het 'delen' van levensbewijzen tussen organisaties die voor een specifieke deelnemer een levensbewijs nodig hebben op de roadmap. Hierdoor kunnen zowel de kosten per ADV verder omlaag worden gebracht als de klantbeleving worden verbeterd omdat maar één levensbewijs hoeft te worden aangeleverd voor alle uitkeringen. Zodra voldoende partijen gebruik maken van de oplossing zal de benodigde functionaliteit en (proces) en beveiligingswaarborgen verder worden onderzocht.

Roadmap

Vanuit de ecosysteemambitie van Hyfen staat ook het 'delen' van levensbewijzen tussen organisaties die voor een specifieke deelnemer een levensbewijs nodig hebben op de roadmap. Hierdoor kunnen zowel de kosten per ADV verder omlaag worden gebracht als de klantbeleving worden verbeterd omdat maar één levensbewijs hoeft te worden aangeleverd voor alle uitkeringen. Zodra voldoende partijen gebruik maken van de oplossing zal de benodigde functionaliteit en (proces) en beveiligingswaarborgen verder worden onderzocht.

4.4.5 Signicat

Signicat is een van de grootste leveranciers in Nederland en Europa op het gebied van identificatie en klant verificatie oplossingen. Voor de beschreven oplossing met ReadID levert Signicat zowel de ReadID SDK als de ReadID Ready app. Klanten in de pensioensector die de oplossing/dienst van Signicat inzetten in de pensioensector voor "bewijs in leven zijn" zijn bij de opstellers van dit rapport niet bekend.

4.4.6 Proef van ABP

Eind oktober 2019 werd door het innovatieplatform van APG (de Groeifabriek) binnen het experiment "Attestatie de Vita" een klantvalidatiesessie gehouden. Tijdens deze sessie werd samen met klanten, collega's en het team van de Groeifabriek. De reacties van de leden van het experiment waren positief en bijna alle klanten wisten de nieuwe, innovatieve procesvariant zonder hulp van buitenaf succesvol af te ronden³⁰. In mei 2020 is deze proef uitgebreid naar een pilot met 'echte' pensioendeelnemers³¹. Kenmerken van de pilot:

- Het ging om deelnemers woonachtig in het buitenland;
- 50 deelnemers werden at random geselecteerd;
- 32 deelnemers reageerden op de mail;
- 26 deelnemers gingen aan de slag met de app;
- 23 deelnemers waren succesvol binnen een kwartier.

De grootste opdrachtgever van APG, Stichting pensioenfonds ABP heeft naar aanleiding van deze pilot aangekondigd om eind 2020 als eerste pensioenfonds in Nederland met een app te komen voor het bewijs van in leven zijn. Mensen die de app gebruiken zijn volgens ABP vijf à tien minuten kwijt. Voor mensen die dit niet kunnen of willen blijft de papieren mogelijkheid bestaan. ABP heeft circa dertigduizend gepensioneerden die in het buitenland wonen. Van 21.000 deelnemers ontvangt ABP informatie van het Rijksregister niet-ingezetenen of SVB. De overige negenduizend sturen jaarlijks een levensbewijs. Vaak zijn dit mensen die geen AOW-rechten in Nederland hebben en dus niet bekend zijn bij SVB³². Op 21 augustus 2020 stelde het kamerlid Van der Linde van de VVD een aantal vragen aan de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid over de mogelijkheid voor

³⁰ https://www.youtube.com/watch?time_continue=6&v=ZR8leLea5uQ&feature=emb_logo

https://www.youtube.com/watch?v=y_zsfNAODJ0&feature=emb_logo

³¹ <https://www.abp.nl/over-abp/actueel/nieuws/digitale-hulp-voor-gepensioneerden-in-het-buitenland.aspx>

³² PensioenPro, 18 augustus 2020

gepensioneerden in het buitenland om via een app hun levensbewijs door te geven.³³ Dit betrof onder meer:

- Deelt u de mening dat het belangrijk is dat gepensioneerden snel en makkelijk hun levensbewijs kunnen doorgeven? Waarom is het niet mogelijk dat het levensbewijs (digitaal) naar zowel de Sociale Verzekeringsbank (SVB) als het pensioenfonds of de pensioenverzekeraar wordt gestuurd?
- Op welke manier volgt u of de app van het pensioenfonds ABP een succes wordt? Kan de SVB in de toekomst ook de app van de ABP gebruiken, als deze heel goed blijkt te werken?

In zijn brief van 18 september 2020 heeft de Minister deze vragen beantwoordt.³⁴

- Ten aanzien van de eerste vraag wijst de Minister op de mogelijkheden van andere afnemers van BRP/RNI om via de RNI kennis te nemen van door de SVB uitgevraagde attestaties of resultaten uit bestandsvergelijking c.q. uitvraag via app. Voor de werking hiervan, zie eerder in dit rapport.
- Ten aanzien van de tweede vraag geeft de Minister aan dat er contact is tussen SVB en ABP en dat ervaringen uitgewisseld worden. Maar in principe werken beide partijen elk met een eigen app. Voor SVB is dit Waldo. Als in de toekomst echter besloten mocht worden om voor ABP en SVB één app te gebruiken zullen de SVB en het ABP als gezamenlijke verwerkingsverantwoordelijken afspraken moeten maken o.g.v. art. 26 AVG. Hierbij dient volgens de Minister te worden opgemerkt dat de SVB een aanbestedende dienst is. De SVB moet voldoen aan het aanbestedingsrecht. Indien de SVB gebruik wil maken van de app van het pensioenfonds ABP dient onderzocht te worden in hoeverre de SVB een beroep kan doen op (de uitzonderingen van) het aanbestedingsrecht.

4.4.7 Conclusie

Vooraf de oplossingen van Hyfen en Signicat lijken aantrekkelijk voor verificatie van bijvoorbeeld uitkeringsgerechtigden in het buitenland die geen AOW ontvangen. Hyfen is de enige partij die dit jaar ook operationeel actief is in de pensioensector. Het voordeel van de applicatie is dat de deelnemer niet meer naar een officiële instantie hoeft om een bewijs van in leven te halen en dat de oplossing door de juiste persoon gebruikt wordt en misbruik voorkomt. De data rondom de verificatie is niet beschikbaar voor andere partijen dan de partij die de uitvraag heeft gedaan. Hierdoor wordt het probleem van meerdere uitvragen voor een deelnemer (nog) niet opgelost. De oplossing van OneWelcome zou ook kunnen voldoen, maar is nog onvoldoende bekend bij de schrijvers van dit rapport om hier een oordeel over te kunnen vellen.

4.5 Internationale aanbieders van Proof Of Life Producten

4.5.1 Quick Scan oplossingen

Oplossingen worden onder meer geboden door:

- Onevault³⁵, een Zuid-Afrikaanse partij;
- Bioid³⁶ een Duits bedrijf met ook vestigingen in Amerika en Zwitserland;
- Veridas³⁷ die de Spaanse markt bedient met diensten op het gebied van identiteiten.

4.5.2 Conclusie

Bruikbare buitenlandse oplossingen voor de Nederlandse markt dienen zich nog niet aan.

³³ <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2020Z14912&did=2020D32104>

³⁴ Bron: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/09/18/antwoorden-op-kamervragen-over-de-mogelijkheid-voor-gepensioneerden-in-het-buitenland-via-app-hun-levensbewijs-door-te-geven>

³⁵ <https://onevault.co.za/voice-biometrics-use-cases/#1571735268031-f9f542cd-ec26>

³⁶ <https://www.bioid.com/technology/>

³⁷ <https://veridas.com/>

4.6 Remote identificatie met behulp van Skype (of vergelijkbare applicaties)

4.6.1 Beschrijving

De desbetreffende persoon maakt een afspraak met een getraind persoon en houdt het paspoort voor de camera etc. De kosten van deze oplossing zijn hoog, ook al omdat maar 3 tot 5 sessies per uur afgerond kunnen worden.

4.6.2 Conclusie

Deze oplossing lijkt alleen als fallback oplossing bruikbaar.

4.7 Inloggen in de MijnOmgeving van de uitvoerder met DigiD

4.7.1 DigiD in het buitenland

Indien een emigrant een AOW-uitkering aanvraagt maar nog niet beschikt over een BSN, zorgt de SVB voor inschrijving van deze persoon in de RNI. Vanuit het buitenland kan contact worden opgenomen met de SVB. Vanaf het moment van toekenning van de AOW-uitkering, kan de emigrant een DigiD aanvragen voor MijnSVB. Via DigiD en MijnSVB kunnen tevens wijzigingen in persoonsgegevens worden doorgegeven. Onderzoekers Kramer en Pechholt pleiten ervoor om het mogelijk te maken om de registratie van levensbewijzen van niet-ingezeten AOW-gerechtigden via DigiD of MijnSVB digitaal te laten plaatsvinden³⁸.

Voor AOW-gerechtigden bestaat de mogelijkheid om DigiD in het buitenland aan te vragen. Hoe werkt zo'n aanvraag?

<https://www.digid.nl/buitenland/>

Om een DigiD aan te vragen in het buitenland, moet de desbetreffende persoon in bezit zijn van:

- Nederlandse nationaliteit;
- geldig Nederlands paspoort of geldige Nederlandse identiteitskaart;
- Burgerservicenummer (BSN);
- inschrijving in de Registratie Niet-Ingezetenen;
- mobiele telefoon waarop hij/zij sms-berichten kan ontvangen;
- e-mailadres.

Is het aanvraagformulier ingevuld, dan ontvangt de persoon een baliecode per sms en e-mail. Met deze code moet binnen 30 dagen de brief met DigiD-activeringscode opgehaald worden bij een van de DigiD-balies. Niet elk land heeft een DigiD-balie en bij sommige balies moet eerst een afspraak worden gemaakt.

Indien een gebruiker in het buitenland woont en een relatie heeft met de SVB, dan kan de gebruiker ook een DigiD aanvragen via de website van de SVB³⁹.

Voor DigiD bestaan een aantal beveiligingsniveau's. Deze variëren van basis (gebruikersnaam + wachtwoord), midden (gebruikersnaam + wachtwoord + SMS-authenticatie) of DigiD app zonder ID-check tot de hogere niveau's substantieel en hoog (via elektronische identiteitskaart (eiD), nog niet breed genoeg beschikbaar). De op handen zijnde Wet Digitale Overheid gebied overheden en aangewezen organisaties om voor de toegang tot hun mijnomgeving inlog op minimaal niveau substantieel (met een extra eenmalige ID-check) aan te bieden. Tot de inwerkingtreding wordt niveau substantieel of hoger nog nauwelijks afgedwongen door pensioenuitvoerders.

Uit Bijlage 7.4 blijkt dat DigiD op de lagere niveau's nog niet betrouwbaar genoeg is om een bewijs van in leven zijn aan te kunnen tonen. Als gegevens eenmaal gedeeld zijn, kan hier eenvoudig fraude

³⁸ Van levensbewijs naar internationale gegevensuitwisseling, Vragen- en opiniedocument aan de Sociale Verzekeringsbank, Sander Kramer & Pascale Pechholt, 2019.

³⁹ <https://www.logius.nl/diensten/digid/documentatie/functionele-beschrijving-digid>

mee gepleegd worden. De hogere niveau's bieden meer zekerheid. DigID substantieel en DigID hoog zijn aangemeld om erkend te worden als eIDAS-middel waarna deze middelen in alle EU-lidstaten als inlogmiddel voor onlinediensten binnen de overheid zullen worden geaccepteerd. De middelen zijn inmiddels genotificeerd.⁴⁰ Zie voor eIDAS ook paragraaf 4.7.

4.7.2 *Mogelijke werking van verificatie*

De opstellers van dit rapport kunnen zich voorstellen dat verificatie middels DigID op de volgende wijze kan worden ingericht. Deelnemers loggen in op de MijnOmgeving van de pensioenuitvoerder middels DigID Substantieel of Hoog. De deelnemer bevestigt via een bevestigingsknop dat hij/zij nog voldoet aan de voorwaarden voor ontvangst van een uitkering. Randvoorwaarde is dat de MijnOmgeving dit niveau ook afdwingt.

NB: de Wet Digitale Overheid verplicht uitvoeringsorganisaties na inwerkingtreding ook alle andere door de Minister goedgekeurde middelen op niveau substantieel en hoog te accepteren bij inlog op een MijnOmgeving van onder andere pensioenfondsen. Dit houdt impliciet in, dat ook deze middelen gebruikt zouden (moeten) kunnen worden voor verificatie van in leven zijn. Deze middelen hebben dan de officiële stempel betrouwbaar op minimaal niveau substantieel. Dit geldt dan overigens ook voor MijnSVB. Het is de vraag of de andere nationale middelen op niveau substantieel (het is nog niet bekend welke middelen dit zijn) ook voor in het buitenland wonende Nederlanders beschikbaar zijn.

4.7.3 *DigiD na overlijden*

Na overlijden is het niet mogelijk om een nieuwe DigiD-activeringscode aan te vragen. De bestaande inloggegevens blijven echter wel actief en bruikbaar. Een nabestaande die de DigiD-inloggegevens kent, kan deze dus blijven gebruiken om in te loggen in MijnOverheid of een pensioenfonds/pensioenverzekeraar: "Het DigiD account van een overleden persoon kan worden gebruikt om mee in te loggen tot 1 jaar na overlijden, maar er kan niets meer aan het account worden gewijzigd of toegevoegd (sms-controle, DigiD app). Op die manier kunnen nabestaanden lopende zaken afronden, maar kan er geen misbruik worden gepleegd. Het DigiD-account wordt 1 jaar na overlijden onbruikbaar gemaakt."⁴¹

Helpdesk DigiD

De helpdesk van DigiD laat in februari 2022 ook weten dat een DigiD niet automatisch vervalt na overlijden. Een DigiD vervalt volgens de helpdesk na 3 jaar inactiviteit. Wel kan een betrokkene een verzoek indienen om de DigiD van de overledene te laten opheffen. Om de DigiD van de overledene op te heffen, heeft de helpdesk het volgende nodig:

- Het Burgerservicenummer van de overledene.
- Uw naam, telefoonnummer en/of e-mailadres waarop wij u kunnen bereiken voor meer informatie.
- Het postadres waar de bevestiging naar verzonden kan worden.

De aanvrager ontvangt een schriftelijke bevestiging zodra de DigiD is opgeheven.

Het is niet mogelijk om een DigiD machtiging aan te vragen, te activeren of te wijzigen voor een overleden persoon. Een in het verleden gegeven machtiging komt bij overlijden van een gemachtigde te vervallen. Voor het doen van belastingzaken en toeslagzaken van een overledene kan een nabestaande machtiging worden aangevraagd bij de Belastingdienst. Alleen een erfgenaam, executeur of vereffenaar kan een nabestaande machtiging aanvragen.

Een persoon kan alleen iemand machtigen voor één taak per keer. Bijvoorbeeld voor het regelen van de aangifte Inkomstenbelasting. Het is niet mogelijk om meerdere diensten onder één machtiging te activeren.

4.7.4 *Conclusie*

DigiD op niveau laag en midden worden in de uitgangspunten van de Wet Digitale Overheid als niet betrouwbaar genoeg aangemerkt voor inlog op MijnOmgevingen van pensioenfondsen. Derhalve

⁴⁰ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=urisrv:OJ.C_.2020.276.01.0002.01.ENG&toc=OJ:C:2020:276:TOC

⁴¹ Melding op de website <https://logius.nl/diensten/digid/update/release-6.1> (oktober 2021).

kunnen deze middelen ook niet als betrouwbare oplossing worden gebruikt om aan te tonen dat iemand leeft. Het misbruikpotentieel is daarvoor te hoog. DigiD op de hogere niveaus substantieel en hoog bieden een hogere mate van bescherming tegen misbruik door derden.

Als authenticatie met DigiD door een uitvoeringsorganisatie als betrouwbaar en persoonlijk genoeg ervaren wordt, is het een mogelijke oplossing om deelnemers in te laten loggen op de MijnOmgeving van de uitvoeringsorganisatie om daar de bevestiging te geven dat er nog reden is tot het voortzetten van de uitkering. Pensioenfondsen en collectieve levensverzekeraars zullen bij inwerkingtreding van de Wet Digitale overheid echter ook andere middelen moeten accepteren voor zover de Minister deze heeft goedgekeurd als authenticatiemiddel. Deze oplossing beperkt zich dus niet tot DigiD.

De stelling van de overheid dat na overlijden geen misbruik kan worden gemaakt, is twijfelachtig. Het DigiD-account wordt 1 jaar of 3 jaar⁴² na overlijden onbruikbaar gemaakt, maar tot dat moment is misbruik mogelijk. Bovendien is het de vraag hoe snel de desbetreffende persoon als overleden staat vermeld in BRP/RNI.

4.8 Inloggen vanuit het buitenland – eIDAS⁴³

4.8.1 Inleiding

De eIDAS-verordening is onderdeel van de Digitale Agenda voor Europa van de Europese Commissie. Doel van de verordening is het mogelijk maken van veilige elektronische identificatie en authenticatie, voor de toegang tot grensoverschrijdende onlinediensten van de lidstaten. De verordening is op 17 september 2014 in werking getreden, maar kende uitgestelde werking voor diverse bepalingen. De verplichting tot erkenning van elektronische authenticatiemiddelen uit andere lidstaten is op 29 september 2018 in werking getreden. Hieronder wordt verder ingegaan op de voor dit rapport belangrijkste punten uit de eIDAS-verordening.

4.8.2 Toepassing

De verordening bepaalt dat als een openbare instantie in een lidstaat een onlinedienst aanbiedt, waarvoor nationaal recht of gangbare bestuursrechtelijke praktijk vereist dat bij toegang tot die dienst gebruik wordt gemaakt van een elektronisch authenticatiemiddel van betrouwbaarheidsniveau Substantieel of hoger, deze instantie ook de door de Europese Commissie erkende authenticatiemiddelen uit andere EU-lidstaten moet accepteren. Uit Europese jurisprudentie blijkt dat onder “openbare instantie” wat betreft pensioenuitvoerders wordt verstaan: de verplicht gestelde bedrijfstakpensioenfondsen en de beroepspensioenfondsen. De verordening geldt dus niet voor ondernemingspensioenfondsen, algemeen pensioenfondsen, vrijwillige bedrijfstakpensioenfondsen, premiepensioeninstellingen en pensioenverzekeraars.

4.8.3 Betrouwbaarheidsniveau

De acceptatieplicht betreft alleen middelen van betrouwbaarheidsniveau Substantieel of Hoog, en heeft alleen betrekking op het accepteren van authenticatiemiddelen uit andere EU-lidstaten.

4.8.4 Status eIDAS

De status staat beschreven in de Bijlage.

4.8.5 Conclusie

eIDAS biedt weliswaar een kleine kans op misbruik door derden, maar niet op bewust misbruik door naasten. Denk bijvoorbeeld aan een cryptografisch token, dat een PIN-code vereist, voordat het gebruikt kan worden. Deze PIN-code biedt een extra bescherming tegen misbruik door derden, maar kan natuurlijk eenvoudig gedeeld worden met een familielid, partner of dergelijke. Overigens lijkt dit risico lager dan het risico dat er gefraudeerd wordt met het huidige papieren formulier. Verificatie via

⁴² SIVI zoekt momenteel (februari 2022) uit hoe dit precies zit.

⁴³ Impactanalyse eIDAS-verordening en Wetsvoorstel Digitale Overheid. Opgesteld in samenwerking met SIVI en verschillende uitvoeringsorganisaties, 14 april 2020

inlog op een MijnOmgeving middels een eIDAS-middel is vergelijkbaar als inlog met DigiD op niveau substantieel of hoog. Randvoorwaarde is dus dat de MijnOmgeving dit niveau afdwingt.

4.9 European Self Sovereign Identity Framework (ESSIF)

4.9.1 Inleiding SSI

SSI is een digitale identiteit waarbij de gebruiker en diens privacy centraal staat⁴⁴. De gebruiker kan met SSI zelf zijn identiteit bewaren in een soort digitale portefeuille. Het gaat hierbij om gegevens over iemands identiteit, maar ook bijvoorbeeld over een diploma of een registratie bij de Kamer van Koophandel. Dit worden ook wel 'verklaringen' genoemd, die zijn gekoppeld aan een specifieke persoon, via een digitale identiteit. Deze verklaringen worden eenmalig digitaal ondertekend door bijvoorbeeld de overheid, banken, werkgevers, verzekeraars. Met SSI beschikt een persoon dus over eigen digitale verklaringen, en over zijn/haar digitale identiteit, in plaats van identiteitsproviders. SSI maakt het ook mogelijk dat een persoon, op een veilige manier, alleen gegevens deelt die voor een bepaalde (rechts)handeling nodig zijn, wat de privacy vergroot.

4.9.2 European Self Sovereign Identity Framework (ESSIF)

De EU ontwikkelt een European Self-Sovereign Identity Framework (ESSIF)⁴⁵ middels een herziening van het huidige eIDAS-framework.⁴⁶ ESSIF maakt gebruik van gedecentraliseerde identifiers (DIDs) en de European Blockchain Services Infrastructure (EBSI).

De Europese Commissie kondigde juni 2021 de introductie aan van een digitale portemonnee⁴⁷, die niet alleen als digitale ID-kaart moet dienen. In de app moeten mensen bijvoorbeeld ook diploma's, een huwelijksakte, bankpassen of doktersrecepten kunnen opslaan⁴⁸.

Gebruikers zullen zelf kunnen bepalen welke persoonsgegevens zij met onlinediensten willen delen. Publieke diensten en bepaalde particuliere diensten zullen verplicht worden om de Europese digitale identiteit te erkennen; vanwege de beveiligingskenmerken die deze identiteit zal krijgen, zal het echter voor alle particuliere dienstverleners interessant zijn om deze te erkennen voor diensten die sterke authenticatie vereisen, wat nieuwe zakelijke mogelijkheden zal bieden.

Voor dit initiatief bouwt de Commissie voort op het bestaande grensoverschrijdende rechtskader voor betrouwbare digitale identiteiten, het Europese initiatief voor elektronische identificatie en vertrouwensdiensten (eIDAS-verordening).

Het wetgevingstraject voor ESSIF bevindt zich nog in een vrij vroeg stadium. Bovenstaande is opgenomen in een voorstel voor een verordening. De exacte uiteindelijke werkingssfeer is dus nog niet bekend.

4.9.3 Conclusie

Gezien de status van het wetgevingstraject rondom ESSIF zal het nog de een aantal jaren duren voordat deze een volwassen status bereikt en door de lidstaten zal zijn geïmplementeerd. Het is een veelbelovende ontwikkeling, maar zal voor de komende jaren nog niet bruikbaar zijn.

⁴⁴ Basic building blocks of SSI. <https://livebook.manning.com/book/self-sovereign-identity/chapter-2/v-1/89>

⁴⁵ <https://ssimeetup.org/understanding-european-self-sovereign-identity-framework-essif-daniel-du-seuil-carlos-pastor-webinar-32/>

⁴⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX:52021PC0281>

⁴⁷ <https://www.nu.nl/tech/6137359/brussel-wil-digitale-id-kaart-waarmee-je-ook-kunt-inloggen-bij-grote-websites.html>

⁴⁸ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_21_2663

4.10 SSI – IRMA

IRMA is een voorbeeld van een SSI-oplossing (zie 4.9.1) die nu al beschikbaar is. Er zijn meer SSI-oplossingen dan IRMA, bijvoorbeeld Sovrin⁴⁹ en Solid⁵⁰. IRMA wordt hierna als voorbeeld uitgewerkt.

4.10.1 Ontwikkeling van IRMA

IRMA is aan de Radboud Universiteit in Nijmegen ontwikkeld. IRMA biedt een privacy vriendelijke manier voor gebruikers om, via een app op de mobiele telefoon, zelf volledige controle te hebben over met wie zij hun gegevens delen zonder dat de verstrekker van die gegevens daar weet van heeft. IRMA staat voor ‘I Reveal My Attributes’: de gebruiker heeft zelf de controle over wat gedeeld wordt en met wie.

De gebruiker van IRMA kan over hem of haar door diverse partijen vastgelegde attributen, zoals naam, leeftijd en woonplaats, ophalen bij partijen die IRMA gegevens faciliteren. Dat kan onder andere bij de BRP (via DigiD) en banken (via iDIN). De ontvanger van de gegevens is de partij die de attributen controleert en verwerkt. De beoogde ontvanger geeft aan welke attributen nodig zijn voor optimale dienstverlening aan de gebruiker, die er vervolgens voor kan kiezen om deze attributen wel of niet te delen.

IRMA Attributen zijn voorzien van een digitale handtekening van de uitgever. Daarmee kan de attribuut ontvanger de echtheid en de herkomst controleren. Attributen hebben een geldigheidsdatum, die door de ontvanger gecheckt kan worden. Als de geldigheid verlopen is moeten attributen door de gebruiker ververs worden, door opnieuw naar de uitgever te gaan. De uitkerende partij (ontvanger) kan hierop sturen.

4.10.2 Use case Bewijs van in leven zijn

Eind 2019 publiceerde SIVI een rapport over IRMA: “IRMA voor pensioen- en verzekeringssector, Een veilige of risicovolle keuze?”. Hierin worden onder meer meerdere Use cases besproken. Een van die cases heeft betrekking op levensbewijzen.

Conclusie van deze use case: Met IRMA kan de klant eenvoudig een levensbewijs aanleveren. Dit bewijs is gebaseerd op de datum van uitgifte van de IRMA-attributen door de uitgever. De uitgever is de partij die IRMA gegevens faciliteert.

4.10.3 Conclusie

IRMA is een oplossing gebaseerd op inloggen met DigiD en lijkt qua betrouwbaarheid dan ook vergelijkbaar. Maar als de toegang tot de BRP wordt geblokkeerd op het moment dat een persoon overlijdt, dan kan IRMA pas volledig uitkomst bieden. IRMA is voorlopig uitsluitend geschikt voor authenticatie van Nederlandse ingezetenen. Voor het aantonen van een bewijs van in leven zijn van buitenlandse uitkeringsgerechtigden dient vooralsnog uitgeweken te worden naar een andere oplossing.

IRMA is een geschikte oplossing is voor het verkrijgen van regie op de eigen persoonlijke gegevens van een gebruiker. De echte meerwaarde van IRMA hangt af van de uitgevers die gekoppeld zijn; met BRP heeft IRMA er een aan boord die uniek en strategisch zeer waardevol is. Deze meerwaarde is vanuit uitvoerdersperspectief met name voor verzekeraars die geen koppeling hebben met BRP.

Op het moment dat de overheid of bijvoorbeeld ABP gaan fungeren als uitgever van attributen als “datum verificatie van in leven zijn met positief resultaat”, dan kan IRMA extra toegevoegde waarde bieden.

⁴⁹ <https://sovrin.org/>

⁵⁰ <https://inrupt.com/vision>

4.11 Biometrie

4.11.1 Inleiding

Een biometrische identiteit is een unieke set van onveranderlijke dan wel langdurig stabiele fysieke, fysiologische of gedrag gerelateerde kenmerken van een persoon. Deze kenmerken zijn uniek identificerend en worden gebruikt in biometrische systemen om iemand te herkennen en de identiteit vast te stellen⁵¹.

Presentation Attack Detection: het controleren door het biometrische systeem of het een levend persoon betreft en er geen gebruik van afbeeldingen of, geavanceerder, maskers wordt gemaakt. Dit is een onmisbare risico-mitigerende maatregel van een betrouwbaar biometrisch systeem die misbruik van nagemaakte biometrische kenmerken moet voorkomen.

PAD methodes voor vingerafdrukken moeten bijvoorbeeld levende kenmerken van de vinger zelf kunnen meten: de temperatuur van de vingers; de hartslag in de vinger; zweet/vochtigheid van de vinger enz. De meeste gangbare vingerafdruk sensoren kunnen de levende kenmerken op dit moment nog niet meten. Dit zorgt ervoor dat de technologie op veiligheid slechts gemiddeld scoort.

Een grootschalige Indiase toepassing, ook voor het toekennen van pensioenen is Aadhaar.

4.11.2 Aadhaar

Aadhaar ('Basis') is in 2009 gelanceerd. In een database worden burgers gekoppeld aan een twaalfcijferig nummer en aan onder meer een foto, afdrukken van alle tien vingers en irisscans van beide ogen. De Indiase overheid voerde Aadhaar in om de verstrekking van subsidies en sociale voorzieningen te verbeteren en om fraude en belastingontduiking te bestrijden. Inmiddels bevat Aadhaar, dat "fundament" betekent, de gezichtsscans, irisscans en vingerafdrukken van 1,1 miljard Indiërs. Voor steeds meer diensten, zowel van overheden als bedrijven, zijn burgers in India verplicht om zich via hun biometrische identiteit te identificeren. Of het nu gaat om het openen van een bankrekening, het doen van schoolexamens of het ontvangen van voedselrantsoenen, in al deze gevallen moet de burger in het Aadhaar-systeem zijn geregistreerd. Ook voor pensioenen wordt het ingezet.⁵²

Het Aadhaar-systeem bestaat uit een softwaretoepassing waarmee het Aadhaar-nummer van de gepensioneerde en biometrische gegevens kunnen worden geregistreerd via een biometrisch leesapparaat naar een mobiel apparaat of computer. Belangrijke details over de gepensioneerde, samen met de datum, tijd en biometrische informatie, kunnen vervolgens in realtime worden geüpload naar een centrale database. Het pensioenuitbetalingsbureau kan daarmee rechtstreeks toegang krijgen tot een digitaal levenscertificaat. Hiermee wordt vastgesteld dat de gepensioneerde op het moment van authenticatie in leven was, zonder dat hij/zij fysiek aanwezig hoefde te zijn.

In 2018 is door het Hooggerechtshof in India⁵³ de reikwijdte Aadhaar beperkt. Het omstreden systeem mag nog wel door de overheid worden gebruikt voor bijvoorbeeld het verstrekken van subsidies, uitkeringen en pensioenen. Bedrijven mogen het niet meer gebruiken vanwege privacy bezwaren. Naast privacy bezwaren zijn er ook praktische bezwaren.

⁵¹ Biometrie voor identiteitsverificatie, Verkenning van de mogelijkheden, InnoValor 2020

⁵² Een video over Aadhaar:

<https://www.youtube.com/watch?v=MNr2t-6Ab7E>

Een video over het krijgen van pensioen staat op

https://www.youtube.com/watch?v=FEEx_BfcsDo0

Meer informatie staat op <https://jeevanpramaan.gov.in/>

⁵³ India beperkt het gebruik van omstreden biometrisch ID-systeem | Trouw 27 september 2018.

<https://www.trouw.nl/nieuws/india-beperkt-het-gebruik-van-omstreden-biometrisch-id-systeem~b788f8df/>

4.11.3 Gezichtsherkenning in India als bewijs van in leven zijn

Eind 2021 verschenen berichten dat de federale overheid van India gezichtsherkenning gebruikt om pensioenuitkeringen te helpen verdelen. Het nieuwe systeem zal gezichtsherkenning toepassen om gepensioneerden in staat te stellen hun scan in te dienen als een 'levensbewijs' wanneer ze proberen hun pensioen te verlengen⁵⁴. Een filmpje verduidelijkt dit:

<https://www.youtube.com/watch?v=Y050rH3Ulcg>

Het gaat hier om gezichtsherkenningsservice op basis van UIDAI Aadhaar-software.

In het verleden heeft het Indiase pensioenprogramma de identiteit van mensen geverifieerd met vingerafdruk- of irisherkenning. De Braziliaanse regering heeft haar eigen op gezichten gebaseerde proof-of-life uitgeprobeerd⁵⁵, terwijl de technologie van FacePhi is gebruikt om pensioenbetalingen in Argentinië⁵⁶ en Nigeria⁵⁷ te vergemakkelijken.

4.11.4 Biometrie in Nederland

Het toepassen van biometrie en het verwerken van biometrische gegevens kent uitgebreide wet- en regelgeving. Denk aan de paspoort- en rijbewijzenwet waarin wordt gesteld hoe vingerafdrukken, pasfoto's en handtekeningen worden afgenomen en verwerkt. Opslag ervan vindt plaats op de chip van het identiteitsdocument.

De onlangs in werking getreden EU-verordening 2019/1157 verplicht het plaatsen van vingerafdrukken op identiteitskaarten en wordt momenteel geïmplementeerd in Nederland. Hiermee neemt de beschikbaarheid van biometrische templates op wettelijke identiteitsdocumenten verder toe.

Echter, de toegang ertoe en het gebruik ervan is wisselend. Toegang tot de pasfoto op de chip is geen probleem. Vingerafdrukken laten zich op dit moment minder eenvoudig ontsluiten; de-facto kunnen alleen gemeenten hier nu bij. Daarom wordt alleen de pasfoto gebruikt voor identificatie- en authenticatiedoeleinden.

De Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) bepaalt dat de verwerking van biometrische persoonsgegevens een verwerking van bijzondere persoonsgegevens is. Volgens de AVG is het verwerken van biometrische gegevens om iemand te identificeren in beginsel verboden. Nederland heeft in de Uitvoeringswet AVG bijkomende voorwaarden hierover vastgesteld. Het verbod op het verwerken van biometrische gegevens is in Nederland niet van toepassing als de verwerking noodzakelijk is voor authenticatie of beveiligingsdoeleinden. Huidige internationale standaarden en richtlijnen voor biometrie zijn vooral gericht op gezicht- en vinger-biometrie en worden nog onvoldoende breed toegepast.

In een rapport van InnoValor⁵⁸ wordt over biometrie gesteld:

- Biometrie is niet binair: in tegenstelling tot het gebruik van een wachtwoord of PIN levert biometrie geen binair goed of fout antwoord, maar een waarschijnlijkheid dat het een specifieke persoon betreft. Er bestaat een kans op een onterechte match (False Acceptance Rate of FAR) of een onterecht afwijzing (False Rejection Rate of FRR). Daarnaast werkt biometrie gewoonweg niet bij bepaalde gebruikersgroepen (Failure To Enroll of FTE) waardoor er altijd een alternatief scenario moet blijven bestaan.
- Biometrie is niet geheim: daar waar wachtwoorden of PINs geheim zijn, is de biometrische factor dat niet. Er moet rekening worden gehouden met zogenaamde risico's als het hergebruik van biometrie door anderen (door een foto te laten zien van iemand anders).
- Biometrie is privacygevoelig: het verwerken van persoons- en biometrische gegevens is privacygevoelig en vereist passende beschermingsmaatregelen. De diverse manieren van opslag (centraal vs. decentraal) en verwerking van biometrische gegevens bepalen de gevoeligheid en welke maatregelen nodig zijn.

⁵⁴ <https://findbiometrics.com/india-uses-facial-recognition-verify-identities-pensioners-120201/>

⁵⁵ <https://findbiometrics.com/brazil-trials-biometric-pension-management-system-113006/>

⁵⁶ <https://findbiometrics.com/facephi-biometrics-enable-remote-pension-payments-argentina-092803/>

⁵⁷ <https://findbiometrics.com/nigerian-military-turns-facephi-distribute-pension-benefits-062508/>

⁵⁸ Biometrie voor identiteitsverificatie, Verkenning van de mogelijkheden, InnoValor 2020.

4.11.5 Conclusie

Biometrie is praktisch bruikbaar voor Attestatie de Vita, bijvoorbeeld in toepassingen als van ReadId. Volgens de AVG is het verwerken van biometrische gegevens om iemand te identificeren in beginsel weliswaar verboden, maar Nederland heeft in de UAVG bijkomende voorwaarden hierover vastgesteld. Het verbod op het verwerken van biometrische gegevens is in Nederland niet van toepassing als de verwerking noodzakelijk is voor authenticatie of beveiligingsdoeleinden.

4.12 Pensioenregister

4.12.1 Inleiding

De Stichting Pensioenregister is in 2008 opgericht. De stichting heeft een wettelijke taak om de burger met pensioenaanspraken in Nederland inzicht, overzicht en handelingsperspectief te bieden over zijn of haar AOW en pensioen. Door via het pensioenregister op te vragen of een uitvoerder een attestatie heeft uitgevraagd, kan meegelift worden op andere uitvoerders in de beslissing of een eigen uitvraag nog wel nodig is.

4.12.2 Wettelijke basis en werking

Artikel 51 van de Pensioenwet en artikel 62 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling zijn de grondslag voor Stichting Pensioenregister.

Missie: Stichting Pensioenregister vergroot de kennis van zoveel mogelijk burgers over het opgebouwd en totaal te bereiken pensioen. Zo stelt zij hen in staat betere financiële keuzes te maken voor de toekomst en worden burgers gemotiveerd tot bewuste acties. Dit doet Stichting Pensioenregister door op een overzichtelijke en begrijpelijke manier, via mijnpensioenoverzicht.nl, veilige online toegang te bieden tot de persoonlijke basisinformatie over AOW en pensioen.

Daarbij biedt Stichting Pensioenregister burgers de gelegenheid om de eigen pensioengegevens in te zetten op andere plekken. Via dataportabiliteit (XML/pdf) kan de burger direct beschikken over de gegevens op de door hem of haar gekozen plaats. Hierbij ligt de regie altijd bij de burger. Stichting Pensioenregister faciliteert daarnaast de Nederlandse pensioenuitvoerders in het proces 'waardeoverdracht kleine pensioenen'. In dit geval is dus niet de burger, maar de uitvoerder initiatiefnemer voor het verkrijgen van informatie. Deze laatste route zou ook van toegevoegde waarde kunnen zijn voor het verkrijgen van informatie over wie een attestatie heeft opgevraagd.

De pensioenuitvoerders en SVB dragen zorg voor dat tijdig, dat wil zeggen binnen vier maanden na individuele wijziging, de juiste gegevens beschikbaar zijn op het Pensioenregister zodat op basis van de Verwijsindex de juiste gegevens voor de belanghebbenden kunnen worden opgehaald en getoond.

4.12.3 Verwijsindex

De Verwijsindex is de door de pensioenuitvoerders aan de stichting verstrekte lijst van BSN's van deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden, op basis waarvan de pensioengegevens bij de pensioenuitvoerders worden opgehaald op het moment van inloggen door de burger. Via de Verwijsindex is ook te toetsen of een deelnemer actief deelneemt bij één of meer pensioenuitvoerders. Deze informatie wordt onder andere gebruikt bij de processen rondom waardeoverdracht klein pensioen.

Op het moment van inloggen door de burger worden aan de hand van het in de Verwijsindex opgenomen BSN de gegevens van de burger getraceerd bij de pensioenuitvoerders en SVB en door middel van het pensioenregister getoond. Het pensioenregister slaat tijdens dit proces tijdelijk gegevens op, waarmee onder meer enkele berekeningen worden gemaakt. Behalve de Verwijsindex bewaart de stichting geen persoonsgegevens.

4.12.4 Mogelijke werking voor delen "levensbewijs"

Als via de Verwijsindex ook te achterhalen zou zijn wanneer door een uitvoerder de laatste verificatie van in leven zijn heeft plaatsgevonden, zou via dit kanaal kunnen worden gerealiseerd dat als één

uitvoerder het in leven zijn geverifieerd heeft, de andere uitvoerders daar dan gebruik van zouden kunnen maken door een controle op dit gegeven te doen.

Om dit mogelijk te maken dient:

- In de wet verankerd te worden dat het pensioenregister voor dit doel gebruikt kan/mag worden.
- Een verificatiegegeven toegevoegd te worden aan de gegevens die de Pensioenfondsen al aan het SPR beschikbaar stellen. Dit weliswaar alleen voor de uitkeringsgerechtigden. Het meest effectief is als SVB hier ook in zou worden betrokken.
- Er dient een aparte service te worden ontwikkeld om dit gegeven te ontsluiten richting andere pensioenuitvoerders;
- De verificatiemethodiek van alle uitvoerders op een dusdanig niveau te zijn dat deze ook zonder meer kan worden vertrouwd en aanvaard door de andere uitvoerders;
- Voorkomen te worden dat pensioenuitvoerders op elkaar gaan wachten met de uitvraag om maar niet de partij te zijn die het werk voor anderen moet verrichten.

4.12.5 Conclusie

In theorie zou deze methodiek uitkomst bieden om een deelnemer die geregistreerd staat in het Pensioenregister maar één keer te hoeven benaderen. Er zijn wel een aantal haken en ogen aan verbonden waaronder een (kleine) wijziging in de wetgeving.

De haalbaarheid van deze optie lijkt niet groot. Het loont mogelijk wel de moeite om dit eens te onderzoeken. Als deze methodiek zou worden ingevoerd en de SVB zou ook participeren, zou dit bijvoorbeeld ook delen van informatie over verificatie via RNI overbodig maken.

NB: Op het moment dat het Pensioenregister gaat fungeren als uitgever van attributen als "datum verificatie van in leven zijn met positief resultaat", dan kan een SSI-oplossing zoals IRMA extra toegevoegde waarde bieden.

5. OPLOSSINGEN PER DOELGROEP

De mogelijk bruikbare oplossingen – alternatieven voor de huidige manier van het opvragen van levensbewijzen - worden in dit hoofdstuk afgebeeld op de verschillende doelgroepen.

Groep die uitkering geniet	Woonachtig in	(Mogelijke) toepassing
Pensioengerechtigden collectief Pensioen	Nederland	<ul style="list-style-type: none"> • BRP
Pensioengerechtigden collectief Pensioen – tevens AOW	Buitenland	<ul style="list-style-type: none"> • SVB - Koppeling met BRP/RNI voor landen met veel AOW'ers <ul style="list-style-type: none"> ○ Bericht van overlijden ○ Verificatiebericht van niet overlijden • Voor personen die niet via RNI gevonden kunnen worden: <ul style="list-style-type: none"> ○ Hyfen/Signicat ○ DigiD/eIDAS in combinatie met MijnOmgeving
Pensioengerechtigden collectief Pensioen – geen AOW	Buitenland	<ul style="list-style-type: none"> • Hyfen/Signicat • DigiD/eIDAS in combinatie met MijnOmgeving
Pensioengerechtigden Individueel pensioen Ontvangers uitkering verzekering	Nederland	<ul style="list-style-type: none"> • Vragen kopie betalingsbewijs AOW • Hyfen/Signicat • IRMA
Pensioengerechtigden Individueel pensioen Ontvangers uitkering verzekering	Buitenland	<ul style="list-style-type: none"> • Vragen kopie betalingsbewijs AOW • Hyfen/Signicat

DigiD, eIDAS en IRMA:

- Kans op misbruik door bijvoorbeeld naasten is aanwezig.
- DigiD-account blijft ook na overlijden bruikbaar voor persoon die bekend is met inloggegevens, pincodes en de beschikking heeft over het nog werkende apparaat voor verificatie.

OneWelcome:

De oplossing van OneWelcome zou ook kunnen voldoen, maar is nog onvoldoende bekend bij de schrijvers van dit rapport om hier een oordeel over te kunnen vellen.

6. CONCLUSIES/AANBEVELINGEN

6.1 Papieren levensbewijzen

Winst voor wat betreft de papieren levensbewijzen kan behaald worden:

- als alle uitkerende partijen levensbewijzen op hetzelfde moment en liefst gezamenlijk opvragen;
 - bijvoorbeeld in de maand van de verjaardag van de desbetreffende persoon.
- door het betreffende formulier te standaardiseren;
- door de informatie op de websites ten behoeve van de deelnemers meer te uniformeren.

6.2 BRP/RNI als single point of truth

In potentie is de BRP/RNI de ideale bron voor pensioenuitvoerders die hiertoe toegang hebben. Hier wordt dan meegelift op de data die de overheid vastlegt. De ontwikkelingen bij SVB gaan niet snel maar zijn zeer positief, zeker als de gegevensuitwisseling met andere landen verder wordt uitgebouwd en Waldo wordt ingezet voor landen waarmee geen data wordt uitgewisseld. Juiste vastlegging van de verkregen informatie in de BRP/RNI is van groot belang. Alleen dan wordt BRP/RNI gezien als "Single Point Of Truth".

6.3 Alternatieven

Of Waldo ook gebruikt mag worden buiten het publieke domein kan onderzocht worden. Uitkerende partijen kunnen hier ook samen optrekken door gemeenschappelijk een applicatie te laten ontwikkelen en met deze applicatie ook het probleem van "meerdere keren opvragen" oplossen.

De oplossing van Hyfen heeft zijn waarde in een aantal pilots en met de recente livegang in 'productie' bewezen en wordt dit jaar voor een aantal andere grote klanten uitgerold. Ook staan er meerdere pilots op de rol.

IRMA is een bruikbaar alternatief voor individuele levensverzekeringen. IRMA biedt perspectief voor personen die data kunnen laden uit de BRP. Of dit naar de toekomst toe ook gegarandeerd blijft moet dan voor toepassing wel goed uitgezocht worden. Het voordeel van IRMA is ook dat het privacy vriendelijk is. Het nadeel is dat DigiD ook na overlijden minimaal 1 jaar gebruikt kan worden door bijvoorbeeld een naaste.

De inzet van het Pensioenregister – om te voorkomen dat uitkeringsgerechtigden onnodig vaak worden bevroegd - zou verkend kunnen worden.

6.4 Europese ontwikkelingen

De beoogde doorontwikkeling van de eIDAS-verordening heeft de potentie om te leiden tot een European Self-Sovereign Identity Framework hetgeen én zal leiden tot een betere toegankelijkheid van eIDAS-middelen én de ontwikkeling van digitale identiteiten die de lidstaten verplicht worden te erkennen. Dit biedt voor de langere termijn potentieel mogelijkheden om de papieren stroom verder uit te bannen en de regie meer bij de deelnemer te leggen. Er is op dit moment echter pas sprake van een concept-verordening. De exacte uiteindelijke werkingssfeer is dus nog niet bekend.

6.5 Maar één keer bewijzen dat je nog leeft

Duidelijk is dat een uitkeringsgerechtigde door meerdere partijen gevraagd kan worden een levensbewijs te verstrekken. De partijen die dit doen maken geen gebruik van elkaars gegevens. Het opzetten van private initiatieven om een databank te ontwikkelen is niet voor de hand liggend. Hier speelt ook dat overheidsorganen (voor zover bekend) geen gegevens over mogen nemen van private partijen zonder het zelf te verifiëren. Een mogelijke bron die niet slechts door de overheid gevoed wordt, is het Pensioenregister. Wellicht biedt de Verwijsindex van het Pensioenregister uitkomst om toch gebruik te maken van een verificatie van collega/uitvoerders. Het proces om te voldoen aan de randvoorwaarden om dit te realiseren lijkt echter complex waardoor dit niet erg realistisch lijkt. Daarnaast is dit ook geen oplossing voor de totale markt. Voor niet-

pensioenuitvoerders is deze oplossingsrichting niet bruikbaar, behalve als Pensioenregister gaat fungeren als uitgever van attributen als "datum verificatie van in leven zijn met positief resultaat". Gaan RvIG of partijen als ABP dienst doen als uitgever van attributen als "datum verificatie van in leven zijn met positief resultaat", dan kan IRMA extra toegevoegde waarde bieden.

7. BIJLAGEN

7.1 Begrippenlijst

Begrip	Omschrijving
ABO	Aangewezen Bestuursorgaan. Er is een aantal overheidsinstanties die nu al gegevens van niet-ingezetenen bijhouden: zogenaamde 'aangewezen bestuursorganen' (ABO). Deze ABO's zullen de gegevens van niet-ingezetenen uit hun eigen bestanden aanleveren aan de BRP. (wet BRP, artikel 2.65)
Afnemend dienstverlener (Relying Party)	Een aanbieder van online-dienstverlening, die authenticatie laat plaatsvinden (afneemt) via een netwerk voor authenticatie. In het Engels wordt deze partij vaak aangeduid met de term Relying Party.
Anoniem (of: geanonimiseerd)	Niet traceerbaar naar de persoon
API	Voor steeds meer organisaties vormen APIs (bibliotheek met webservices) de sleutelrol in het aanbieden van transacties, het distribueren van content of het ontsluiten van een workflow tussen schakels in de keten. Binnen de synchrone communicatie initieert de distributie (intermediairs, volmachten, service providers) het merendeel van de transacties. De reden hiervoor is dat de meeste synchrone services midden in primaire processen als tariefberekening, offerte, aanvraag, mutaties en claim gebruikt worden. Deze services stellen intermediairs, volmachten en service providers in staat direct hun werk te doen.
Authenticatie (authenticeren)	De controle van een geclaimde identiteit (set geclaimde attributen) van een entiteit, op een gegeven betrouwbaarheidsniveau. Authenticatie is dus het proces dat nagaat of een gebruiker daadwerkelijk is wie hij/zij beweert te zijn. Dat wil zeggen: daadwerkelijk de identiteit bezit die hij/zij opgeeft. Deze vastgestelde identiteit bepaalt of de betreffende gebruiker gerechtigd is om een bepaalde handeling te verrichten of een service af te nemen; deze volgende stap noemen we autorisatie. Authenticatie bestaat uit twee stappen. Bij de registratiefase wordt eenmalig een account gemaakt op basis van persoonsgegevens. Hoe grondig hierbij wordt gecontroleerd of de persoonsgegevens daadwerkelijk bij de betreffende persoon horen, bepaalt de betrouwbaarheid: face-to-face-controle met een paspoort bij een balie, leidt tot een hogere mate van betrouwbaarheid dan een gebruiker die online zijn/haar gegevens invoert. Heeft de gebruiker eenmaal een account, dan kan hij/zij zich hier voortaan mee authenticeren. In deze inlogfase wordt vanaf nu alleen nog vastgesteld dat het om dezelfde gebruiker gaat als die ook de account aanmaakte. Ook hier hangt de betrouwbaarheid af van de mate waarin dit gecontroleerd wordt: enkel het invullen van een wachtwoord wordt als minder betrouwbaar verondersteld dan bijvoorbeeld een gezichtsscan of het invoeren van een extra code via de gsm van de gebruiker.
Authenticatiedienst	Een dienstverlener die tenminste identiteitsgegevens van entiteiten aanmaakt, onderhoudt en beheert, en hen authenticereert ten behoeve van online-dienstverlening. Treedt vaak ook op als middelenuitgever.
Authenticatiemiddel	Het middel dat de gebruiker aanwendt bij authenticatie; iets wat de gebruiker weet, bezit of is.
Autorisatie	https://afsprakenstelsel.etoegang.nl/display/as/Begrippenlijst Het verlenen van toestemming (een bevoegdheid) aan een geauthenteerde partij om toegang te krijgen tot een bepaalde dienst of toestemming om een bepaalde actie uit te voeren. Een autorisatie kan worden vastgelegd in toegangsrechten. Het verlenen van toegang

Begrip	Omschrijving
	kan (mede) gebaseerd zijn op die in toegangsrechten vastgelegde autorisatie. Autorisatie is geen synoniem voor machtiging.
Betrouwbaarheidsniveau	<p>https://afsprakenstelsel.etoegang.nl/display/as/Begrippenlijst</p> <p>Een relatief niveau van de sterkte van het bewijsmateriaal aangaande een authenticatie. Dit niveau wordt bepaald door een samenhangend geheel van factoren, zoals de sterkte van de identiteitsverificatie tijdens de registratie en uitgifte van het authenticatiemiddel, de sterkte van het middel zelf en de sterkte het authenticatiemechanisme.</p> <p>Een betrouwbaarheidsniveau zegt iets over de betrouwbaarheid van:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het eHerkenningmiddel: een certificaat (EH4) is sterker dan een gebruikersnaam-wachtwoord combinatie (EH1). • De registratie van het eHerkenningmiddel: een gebruiker die live verschijnt is betrouwbaarder dan een kopie van een paspoort. • De uitgifte van het eHerkenningmiddel: het middel persoonlijk uitreiken is betrouwbaarder dan dat dit per post wordt toegestuurd. <p>Een betrouwbaarheidsniveau geeft dus de mate van zekerheid aan dat de juiste persoon over het gebruikte middel beschikt, in combinatie met de mate van zekerheid dat de gebruiker daadwerkelijk namens het bedrijf mag inloggen op die specifieke dienst.</p>
Biometrie	Biometrische identiteit: Unieke set van onveranderlijke dan wel langdurig stabiele fysieke, fysiologische of gedrag gerelateerde kenmerken van een persoon. Deze kenmerken zijn uniek identificerend en worden gebruikt in biometrische systemen om iemand te herkennen en de identiteit vast te stellen ⁵⁹ .
BRP	Basis Registratie Personen. De Basisregistratie Personen (BRP) bevat persoonsgegevens van inwoners van Nederland (ingezetenen) en van personen die Nederland hebben verlaten (niet ingezetenen). Personen die korter dan 4 maanden in Nederland wonen kunnen ook als niet-ingezetenen in de BRP staan. Bijvoorbeeld omdat ze tijdelijk werken of studeren in Nederland.
EESSI	Electronic Exchange of Social Security Information.
GDPS	GDPS Group B.V. is een onafhankelijke leverancier van wereldwijde BPaaS oplossingen. Zij leveren een uniek platform aan bedrijven in de financiële sector voor het opvragen van de levensbewijzen van hun klanten.
Idemix	Idemix is een protocol waarmee een partij gegevens kan opvragen van verschillende partijen en deze vervolgens weer anoniem en unlinkable ⁶⁰ kan delen met andere partijen. Idemix gebruikt zero-knowledge proofs en wordt gebruikt in IRMA.
Identificatie/Identificeren	Het overleggen van attributen van een entiteit om deze in een bepaalde context uniek aan te duiden.
Identiteit	De volledige set attributen behorend bij een bepaalde entiteit, die het mogelijk maakt deze entiteit van andere te onderscheiden.
Inlogmiddel	Zie authenticatiemiddel.
IRMA	I Reveal My Attributes IRMA is een uniek privacy-vriendelijk identiteitsplatform voor zowel authenticatie als ondertekening.

⁵⁹ Biometrie voor identiteitsverificatie, Verkenning van de mogelijkheden, InnoValor 2020

⁶⁰ the ability of a single identity to send multiple transactions without revealing that the transactions were sent by the same identity (<https://hyperledger-fabric.readthedocs.io/en/release-2.0/idemix.html>)

Begrip	Omschrijving
Levensbewijs	<p>Andere namen zijn: Attestatie de Vita (AdV), Bewijs van in leven zijn, Verklaring van in leven zijn, officiële levensbewijs (OLB).</p> <p>Een Attestatie de Vita is een internationaal bewijs waaruit blijkt dat een persoon in leven is. Dit bewijs is bijvoorbeeld nodig als een buitenlandse levensverzekeraar of pensioenfonds hierom vraagt.</p>
Middelenuitgever	Verantwoordelijk voor de uitgifte van authenticatiemiddelen en alle daaraan verbonden processen: aanvraag, registratie, activering, blokkering/heractivering, inname en opheffing. Vaak treedt de middelenuitgever ook op als authenticatiedienst.
Multi-factor Authenticatie (MFA)	Dit is een authenticatie methode waarbij de onlinegebruiker twee stappen succesvol moet doorlopen om ergens toegang tot te krijgen.
Privacy Enhancing Technologies (PET)	PET is de verzamelnaam voor verschillende technieken in informatiesystemen om de bescherming van persoonsgegevens te ondersteunen. PET omvat alle technische maatregelen om de privacy te waarborgen. PET kunnen bijvoorbeeld worden gebruikt om de identiteitsgegevens los te koppelen van de overige gegevens die zijn vastgelegd over een persoon. Alleen met bepaalde hulpmiddelen kan dan de koppeling worden gemaakt tussen de identificerende gegevens en de overige persoonsgegevens.
RNI	Registratie Niet Ingezetenen. De Rijksdienst voor Identiteitsgegevens (RvIG) beheert de persoonsgegevens van niet-ingezetenen in de RNI.
RvIG	Rijksdienst voor Identiteitsgegevens Is onder meer verantwoordelijk voor beheer BRP.
SSI	Self Sovereign Identity. De gebruiker kan met SSI zijn identiteit bewaren in een soort digitale portefeuille en bepalen welke gegevens gedeeld worden met dienstverleners.
Standaard	Een standaard kan verschillende dingen beschrijven, bijvoorbeeld het maken van een product, doorlopen van een proces of leveren van een dienst. Dit kan binnen een enkele organisatie, maar met name gaat het om standaardisatie afspraken tussen een grotere groep organisaties. Standaarden worden vastgelegd en onderhouden door standaardisatieorganisaties (zoals bijvoorbeeld ISO of SIVI).
STP	STP = Straight Through Processing STP is de elektronische verwerking van processen waarbij de elkaar opvolgende administratieve handelingen plaatsvinden met zo min mogelijk menselijke tussenkomst.
SVB	Sociale Verzekeringsbank. De Sociale Verzekeringsbank (SVB) is de oudste uitvoerder op het gebied van sociale zekerheid in Nederland. De SVB is verantwoordelijk voor de uitvoering van het AOW-pensioen, de kinderbijslag en enkele andere regelingen.
Toestemming / consent	Twee van de eisen die de AVG stelt aan 'toestemming' zijn dat deze 'geïnformeerd' en 'specifiek' gegeven is. Om geldige toestemming aan te tonen is het dan ook essentieel dat u kunt laten zien op basis van welke informatie de betrokken personen de toestemming hebben gegeven. Het is dus onvoldoende om alleen de toestemming zelf vast te leggen.

7.2 Aantal AOW'ers (cijfers SVB)

Aantal AOW-klienten en uitkeringslast naar woonland (jaar- en kwartaal ultimo standen)

Woonland	2019	2020	2021 Q3
Nederland	3.117.052	3.179.169	3.228.535
Aruba	2.271	2.374	2.429
Curaçao	5.137	5.303	5.436
St. Maarten	276	292	303
Totaal	3.124.736	3.187.138	3.236.703
Buitenland	327.464	327.598	325.843
waarvan in:			
Europese Unie			
België	65.192	64.760	64.411
Bulgarije	180	195	207
Cyprus	164	171	169
Denemarken	961	1.012	1.048
Duitsland	47.165	47.830	48.117
Estland	19	24	22
Finland	413	435	447
Frankrijk	14.042	14.399	14.570
Griekenland	2.071	2.109	2.119
Hongarije	1.021	1.142	1.172
Ierland	1.054	1.128	1.171
Italië	7.050	7.021	6.913
Kroatië	2.054	2.041	2.047
Letland	16	14	16
Litouwen	36	43	46
Luxemburg	783	773	768
Malta	218	213	219
Oostenrijk	2.436	2.495	2.561
Polen	1.712	2.048	2.369
Portugal	5.480	5.698	5.746
Roemenië	165	198	211
Slovenië	198	202	207
Slowakije	90	99	111
Spanje	43.904	42.881	41.666
Tsjechië	445	486	503
Zweden	2.336	2.421	2.479
Totaal	199.205	199.838	199.315
EER-Landen			
IJsland	19	17	17
Liechtenstein	16	16	18
Noorwegen	1.454	1.508	1.590
Totaal	1.489	1.541	1.625

Woonland	2019	2020	2021 Q3
Andere Verdragslanden			
Argentinië	170	174	169
Australië	12.534	12.351	12.118
Bosnië-Herzegovina	1.205	1.232	1.215
Canada	13.877	13.547	13.296
Chili	338	346	344
Egypte	89	99	104
India	190	200	195
Indonesië	1.437	1.431	1.418
Israël	1.602	1.609	1.596
Japan	2.096	2.188	2.255
Kaapverdië	1.119	1.097	1.090
Macedonië	479	457	436
Marokko	12.701	12.606	12.223
Nieuw-Zeeland	4.588	4.655	4.672
Servië	1.747	1.778	1.767
Suriname	4.595	4.663	4.657
Thailand	1.629	1.662	1.673
Tunesië	596	617	616
Turkije	22.999	22.772	22.508
V.S. van Amerika	15.561	15.221	14.888
Zuid-Afrika	2.777	2.686	2.584
Zwitserland	5.512	5.536	5.552
Overige	3.282	3.092	3.125
Totaal	111.123	110.019	108.501
Niet Verdragslanden			
Andorra	59	61	61
Brazilië	721	723	758
China	155	349	286
Groot-Brittannië	12.095	12.352	12.503
Singapore	231	232	253
Tanzania	41	36	34
Venezuela	62	60	51
Overige	2.283	2.387	2.456
Totaal	15.647	16.200	16.402
Totaal Generaal	3.452.200	3.514.736	3.562.546

7.3 Resultaten proef met Waldo (verdieping)

Aantal gebruikers

Van de deelnemers die is ingelogd is het ongeveer 50% gelukt om een levensbewijs in te

dienen. Hier zijn twee verklaringen voor.

1. De website ondersteunde oudere apparaten niet. Klanten merkten dit pas als ze al in het proces zijn gestart, doordat bijvoorbeeld de camera dan niet werkt. Hier zou in de toekomst in een vroeg stadium over gecommuniceerd moeten worden richting klant. Uit de resultaten blijkt dat 23% van de gebruikers die is ingelogd het proces heeft moeten afbreken omdat de telefoon een oudere versie had. Dat betekent dat 42% van de klanten die wel zijn ingelogd maar geen levensbewijs hebben ingediend, dit niet hebben gedaan door technische problemen.

2. Omdat het gaat om een proef is beperkt aandacht besteed aan de usability. Hier is waarschijnlijk ruimte voor verbetering. Sommige feedback van de klant bestond uit 'de applicatie werkt hier niet', dat kan veroorzaakt zijn doordat het voor de klant niet duidelijk was. Ook zijn er klanten afgehaakt zonder dat we daar een duidelijke reden voor zien. Door de website gemakkelijker te maken wordt het gebruik gemakkelijker voor de klant. Mogelijk komen klanten hierdoor verder in het proces.

Door beperkte kennis van technologie, verouderde telefoons of voorkeur voor papier zijn er klanten die niet digitaal een OLB hebben ingediend. Deze groep zal in de toekomst beter geholpen moeten worden, maar dan nog is het aannemelijk dat een deel voorkeur heeft voor papier. Het is dan aan te raden om de klant een keuze te bieden. De reacties van klanten tonen namelijk aan dat ze het geweldig vinden of juist helemaal niet. De verwachting is wel dat het aandeel digivaardige klanten binnen deze doelgroep in de toekomst zal toenemen, vanwege instroom van mensen die meer zijn opgegroeid met technologie.

Verificatie identiteitsbewijs

Voor de verificatie van het identiteitsbewijs is gebruik gemaakt van een service aangeboden door DataChecker. Er is gebruik gemaakt van automatische controle op de MRZ, aangevuld met een check door een expert op foto en lettertype. Er is geen vergelijkend onderzoek geweest naar dit soort diensten, maar de huidige samenwerking is goed bevallen. Uit het gesprek bij de Marechaussee bleek dat het ingewikkeld kan zijn om de echtheid van een identiteitsbewijs te controleren met alleen een foto. Daarnaast is deze stap relatief duur binnen het gehele digitale OLB. Voor het vervolg zal er goed gekeken moeten worden welk niveau van betrouwbaarheid er nodig is en of de huidige identiteitsverificatie daarbij aansluit.

Gezichtsherkenning

Er is gekozen voor de gezichtsherkenning service van Microsoft, omdat deze het makkelijkste te implementeren was. Deze service geeft een hoop informatie terug over welke onderdelen van het gezicht allemaal vergeleken worden en een eindscore. Tijdens het experiment hebben we gemerkt dat we de score van overeenkomst 40% of hoger ligt als het om dezelfde persoon gaat. Een score van rond de 40% kan echter ook gehaald worden door personen die verschillend zijn. Hier is dus nog ruimte voor verbetering. Deze technologie is momenteel nog onderhevig aan verbeteringen, dus in de toekomst zal deze score waarschijnlijk aangepast kunnen worden. Voorlopig is het echter aan te raden om een handmatige controle door een SVB-medewerker te behouden. Er zou gekozen kunnen worden voor drempelwaardes, waarbij een SVB medewerker alle OLBs met een gezichtsherkenning overeenkomst score tussen 40% en 70% controleert.

Onvoorspelbaarheid

Om te zorgen dat het niet mogelijk is met vooraf verzamelde foto's en gegevens van een klant een registratie te doen, is ervoor gekozen om een onvoorspelbare actie te laten uitvoeren in een video. Met oog op mogelijke volledige automatisering in de toekomst is gekozen voor het uitspreken van een zin, andere type acties zijn hier ook mogelijk. Een zin kan 'gemakkelijk' omgezet worden in tekst, die weer kan worden vergeleken met de zin die aan de klant getoond werd. Vervolgens kan er gezichtsherkenning weer geanalyseerd worden of dezelfde persoon de video maakt als de persoon die op het identiteitsbewijs staat.

Omdat de spraak naar tekst technologie nog beter is met de Engelse taal is ervoor gekozen om een Engelse zin te tonen. Dit is geïmplementeerd via de IBM Watson speech-to-text service, omdat deze gemakkelijker bleek te implementeren dan de Google speech-to-text service. We

zagen in de praktijk echter wel dat de analyse van de zin vrijwel steeds misging. Factoren als omgevingsgeluid of slechte uitspraak zouden hier een rol in gespeeld kunnen hebben. In de gevallen waar de zin wel werd opgenomen bleek deze vrij goed overeen te komen met wat er gevraagd werd, hoewel er meestal wel kleine verschillen waren. Ook hier is het dus nog nodig om een SVB-medewerker te laten controleren, bijvoorbeeld wanneer een zin voor meer dan 50% overeenkomt.

Authenticatie

Er is nog geen aandacht besteed aan authenticatie, behalve het uitdelen van nieuwe gebruikersnamen wachtwoorden. Omdat het gaat om een situatie waarbij de klant slechts eenmaal per jaar gebruik maakt van de dienst, is de kans groot dat het onthouden van de gebruikersnaam/wachtwoord combinatie problemen gaat opleveren. Een combinatie met DigiD of een andere, regelmatig gebruikte, authenticatie methode zou daar een oplossing voor zijn. Een ander alternatief is inloggen met een jaarlijkse unieke code die per post gestuurd wordt. Het is dan wel nodig om intern deze codes te koppelen aan een persoon, zodat men weet wie het OLB heeft ingediend.

Combinatie

De gekozen combinatie van verificatie stappen is niet 100% waterdicht. Het feit dat klanten een foto van zichzelf dienen op te sturen zal waarschijnlijk wel de drempel tot fraude verhogen. Een fraudeur zal namelijk altijd een foto van zichzelf moeten indienen. Technologie zoals Face2Face, waarbij realtime de lipbewegingen tijdens een video worden aangepast zal ook blijven ontwikkelen. Dit kan in de toekomst zorgen dat de betrouwbaarheid van de video omlaaggaat. Een advies is dan ook om in de toekomst regelmatig de applicatie te laten testen.

Code

De applicatie is gezien de huidige situatie voldoende bevonden. Vanuit de pentest zijn er nog wel adviezen gekomen om de veiligheid nog te vergroten. Zo is er geadviseerd om de applicatie voor klanten & medewerkers gescheiden te houden. Omdat het gaat om een applicatie die werkt met zeer vertrouwelijke persoonsgegevens, is het in het vervolg nodig om extra veiligheidsmaatregelen te nemen in afstemming met informatiebeveiliging (IB).

App

De keuze om een webapp te maken is voor het experiment een goede keuze geweest. Hierdoor is er ook inzicht verkregen in klanten die wel gebruik wilden maken van Waldo maar vastliepen door te oude apparatuur. Daarnaast heeft het erg geholpen in de snelheid van ontwikkelen, omdat er maar voor 1 platform ontwikkeld hoefde te worden. Er zijn echter ook nadelen van deze aanpak. Indien Waldo als native app was ontwikkeld, zou dit positieve gevolgen hebben gehad voor de gebruiksvriendelijkheid en snelheid. Daarnaast zou het mogelijk geweest zijn om een klant via bijvoorbeeld een pushbericht een melding te geven wanneer het OLB was goedgekeurd.

Voor een vervolg lijkt het een logische keuze om Waldo als hybride native app te ontwikkelen. Dat heeft als voordelen dat:

- Klanten met een te oude telefoon bij voorbaat al afgevangen worden, omdat voor hen niet mogelijk is om de app te installeren.
- Er kan meer gebruik gemaakt worden van out-of-the-box functionaliteit van de telefoon.
- Dat kan de gebruiksvriendelijkheid verhogen.
- De klant hoeft pas data op te sturen naar de SVB indien het volledige proces is afgerond.
- Hybride heeft als voordeel dat er gebruik gemaakt kan worden van Mendix en dat tegelijkertijd voor zowel IOS als Android ontwikkeld kan worden.

SVB-medewerker

De medewerker vindt het een snelle en gemakkelijke oplossing, hoewel er technisch gezien nog wel mogelijkheden zijn tot verbetering. Een stabielere en volwassen product zal hieraan bijdragen. Met name het video gedeelte werkte niet altijd naar behoren. Een belangrijke uitdaging die ook hier terugkwam was de beoordeling van de leefsituatie, hier voorziet het

huidige product niet in. In de toekomst zou een integratie met het dossier (in DMS/MAF) een aanvulling zijn die nog meer tijdswinst kan opleveren en fouten zou kunnen voorkomen. Een gemiddelde score van 7+ die door de medewerker is gegeven is voor een MVP al vrij hoog, dus dat toont de potentie voor het vervolg.

SVB

Voor de SVB zijn er meerdere baten bij het digitaal indienen van het levensbewijs naast een hogere klanttevredenheid. De kwaliteit van het OLB gaat omhoog omdat het moeilijker is om te frauderen. Daarnaast kan de verhoogde automatiseringsgraad ervoor zorgen dat er weinig werk van de medewerker nodig is om de geldigheid te beoordelen. De financiële baten zijn logischerwijs afhankelijk van het aantal klanten dat gebruik maakt van Waldo. In het hoofdstuk kosten wordt er gekeken naar de kosten die nu door SVB direct worden gemaakt en mogelijke winsten.

Naast deze directe baten is zijn er indirecte baten. Er zal minder contact nodig zijn met de buitenlandse instanties over het OLB, omdat deze minder vaak met het OLB te maken krijgen. Bekend is ook dat klanten van meerdere Nederlandse instanties jaarlijks een verzoek voor een OLB ontvangen. Ook buitenlandse instanties vragen om levensbewijzen. Tijdens de looptijd van het experiment is gemerkt dat er veel interesse is voor de ontwikkelingen van Waldo. Hier zijn baten voor de ketensamenwerking en eventueel ook financiële baten mogelijk.

Beheer en uitrol

Het is niet de bedoeling om Waldo wereldwijd uit te rollen, maar meer voor de landen waarmee data-uitwisseling niet aan orde komt, waarbij de SVB denkt aan Zuid-Afrika, Portugal, Curaçao, Zweden en Noorwegen. Waldo wordt een hybride app en de ontwikkeling vindt nu in huis bij SVB plaats. Het is wellicht bespreekbaar dat de Waldo app ook beschikbaar komt voor andere doelgroepen. Ook is het natuurlijk de intentie dat het resultaat van de 'Waldo-vaststelling van in leven zijn' op termijn wordt vastgelegd in de RNI.

7.4 Status DigiD en middelen met vergelijkbaar doel

Het dossier over fraude met DigiD op <https://opgelicht.avrotros.nl/dossiers/artikel/digid-fraude/#/> laat zien dat het huidige DigiD (Basis en Midden) niet veilig is. Daarom wordt gestreefd naar DigiD op hogere betrouwbaarheidsniveaus.

Het niveau Substantieel vereist het gebruik van de DigiD-app. In aanvulling op niveau Midden is het hierbij nodig om eenmalig, middels Remote Document Authentication, een identiteitsbewijs te scannen. De te gebruiken identiteitsbewijzen zijn de bestaande middelen en dan met een NFC-chip: het rijbewijs, de identiteitskaart en het paspoort. Voor het lezen van de chip is een NFC-chipkaartlezer of smartphone met NFC nodig. Doordat identiteitsbewijzen in persoon uitgegeven worden is er, in vergelijking tot uitgifte van een koppelcode via de post, meer zekerheid over de identiteit van de aanvrager. De huidige oplossingen voor DigiD substantieel bereiken thans niet de totale gewenste doelgroep. Dit hangt samen met het feit dat een aanzienlijk deel van de doelgroep niet beschikt over een smartphone met NFC-lezer.

Als no regret-actie, die later de brede uitrol naar het niveau 'Substantieel' en 'Hoog' kan vergemakkelijken en versnellen, is de overheid in 2019 gestart met het stimuleren van het gebruik van de DigiD App. Dit impliceert de verplichting om met 2-factor authenticatie in te loggen. In het zorgdomein is het streven dat burgers vanaf 1 januari 2021 op niveau Substantieel inloggen bij hun zorgverleners.

In de toekomst zal de elektronische identiteitskaart, eID, worden ingevoerd. Hiermee beschikt men over zekerheidsniveau Hoog. Rijbewijzen die na mei 2018 zijn uitgegeven bevatten de eID-applet en hiermee kan men zich aanmelden met DigiD Hoog. Het gebruik van eID, en daarmee DigiD Hoog, vereist ook een pincode als tweede factor. Voor communicatie met de eID-applet op het identiteitsbewijs is het gebruik van de DigiD-app noodzakelijk, net als een NFC-chipkaartlezer of smartphone met NFC. Zoals hiervoor is aangegeven zijn voor DigiD Hoog relatief nieuwe identiteitsbewijzen nodig, die een natuurlijk vervangingsritme kennen van 10 jaar. De uitrol van deze kaarten neemt dus nog flink wat tijd in beslag.

In relaties tot de Europese zekerheidsniveaus, binnen eIDAS, zijn zowel DigiD Basis als Midden vergelijkbaar met eIDAS Laag. DigiD Substantieel en DigiD Hoog zijn vergelijkbaar met respectievelijk eIDAS Substantieel en eIDAS Hoog en zijn ook aangemeld om onderdeel van het eIDAS-stelsel te worden erkent.

Daarnaast laat de overheid onder de paraplu van de Wet Digitale Overheid een aantal private eID-middelen toe en wordt mogelijk dat ook eID-middelen uit andere EU-lidstaten in Nederland gebruikt kunnen worden. Dit betekent dat er dan naast DigiD ook alternatieve inlogmiddelen zijn.

De overheid begint een onderzoek naar het gebruik van automatische gezichtsherkenning en andere vormen van biometrische identificatie. Onderdeel hiervan is een experiment met het gebruik van identiteitsgegevens op een smartphone voor mensen die vaak internationale vliegtreizen maken. Daarnaast gaat de overheid samen met de Vereniging Nederlandse Gemeenten en tien gemeenten diverse nieuwe digitale identiteitstoepassingen testen. Ook onderzoekt de overheid digitale identificatie en verificatie en het eventueel gebruik van blockchain-technologie daarbij, gebaseerd op door individuen verstrekte gegevens.

7.5 Status eIDAS⁶¹

In onderstaande tabel zijn EER-lidstaten opgenomen in de verschillende fasen van het erkenningsproces. Een EER-lidstaat kan één of meerdere stelsels met bijbehorende eID's hebben in de verschillende fasen van het erkenningsproces.

Erkend en actief in NL	In erkenningsproces
België (Belgische eCard, Itsme)	Positief oordeel lidstaten: Frankrijk (LaPoste) Malta (Malta eID, Malta e-RP kaart) Noorwegen (BankID, Buypass ID) Oostenrijk (Oostenrijkse eID) Tsjechië (MojelID, MEG) Zweden (Zweeds eID)
Denemarken (NemID)	
Duitsland (Duitse eID)	
Estland (Ests eID-stelsel)	
Italië (SPID, CIE)	
Kroatië (eOI)	
Letland (Lets eID, eParaksts)	
Litouwen (ATK)	
Luxemburg (Luxemburgse eID)	
Portugal (Portugese Nationale eID, CMD)	
Slowakije (Slowaakse eID)	
Spanje (DNle)	
Tsjechië (Tsjechische eID-kaart)	

Voor veel diensten wordt op dit moment gebruik gemaakt van de attributen die de lidstaten verplicht zijn om te verstrekken: (Naam, Voornaam, Geboortedatum en Identificerend kenmerk).

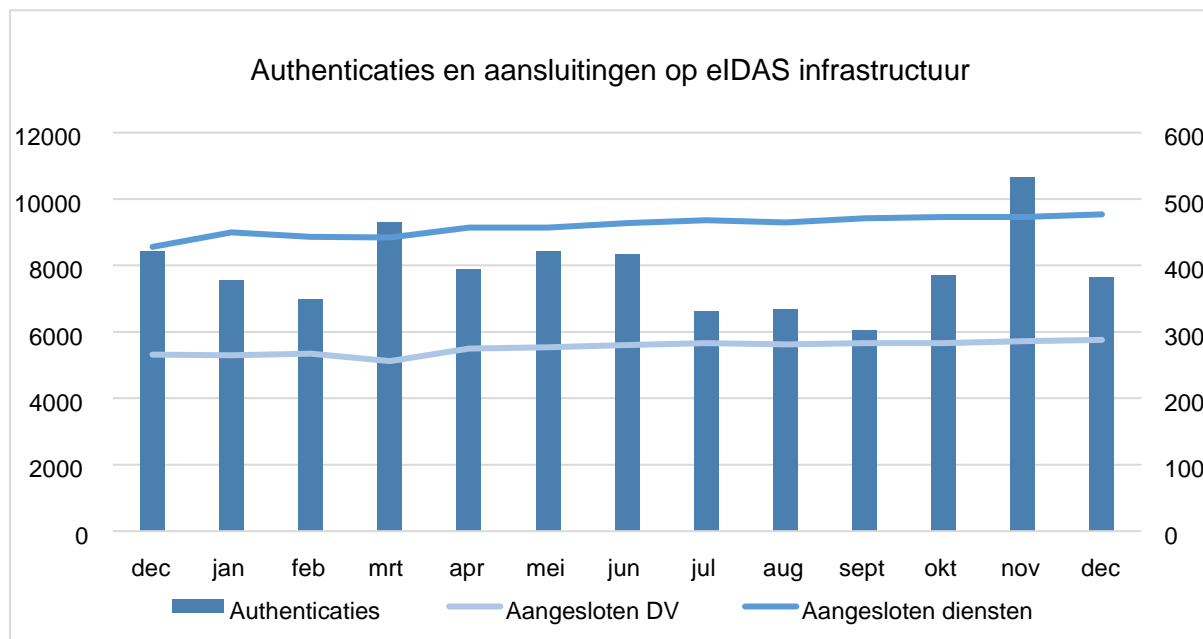
De Nederlandse eIDAS-infrastructuur kent een service voor die dienstverleners welke uitsluitend op basis van het BSN een dienst willen leveren. Om het BSN te verkrijgen, dient een specifiek koppelvlak met de makelaar gebruikt te worden. Daarnaast dient RvIG door middel van een goedkeuringsbesluit aan te geven dat de dienstverlener BSN gerechtigd is. Pas wanneer RvIG deze toetsing positief heeft afgerond, ontvangt de dienstverlener de sleutels die benodigd zijn om een hoog versleuteld gegeven te transformeren naar een BSN. Een dienstverlener die niet het BSN mag verwerken, maar wel een persistent alternatief wil gebruiken, kan kiezen voor het zogenaamde Pseudoid.

⁶¹ Dashboard eIDAS editie maart 2022

De eIDAS-verordening verplicht landen slechts om genotificeerde middelen te erkennen, echter niet om ook een middel aan haar burgers aan te bieden. De gepubliceerde concept-verordening Raamwerk Europese Digitale Identiteit ofwel European Self Sovereign identity framework (ESSIF) gaan o.a. lidstaten verplichten om een e-ID-middel te hebben en te laten erkennen. Dit gaat in ieder geval zorgen voor een grotere dekking van eIDAS-middelen in Europa.

Status eind 2021

Zowel het aantal aangesloten diensten als dienstverleners is licht gestegen ten opzichte van vorige maand. Het totaal aan authenticaties (7654) is wel een stuk lager dan vorige maand. De top 5 qua authenticaties bestaat uit de Belastingdienst (1435), SVB (940), DUO (811), UWV (758) en Stichting Pensioenregister (689). Na de Manifestgroep nemen de pensioenuitvoerders (2148) en de zorg (826) wederom het grootste deel van de authenticaties voor hun rekening.

Organisaties	Aangesloten		Authenticaties
	Dienstverleners	Diensten	dec-21
Belastingamenwerking	6	6	1
Gemeente	194	342	77
Omgevingsdienst	2	2	0
Onderwijs	1	1	63
Overig	11	12	98
Pensioenuitvoerder	36	38	2148
Provincie	8	10	0
Rechtspraak	3	4	3
Rijk	3	3	64
Uitvoeringsorganisatie (Klein Lef)	2	13	22
Uitvoeringsorganisatie (Manifestgroep)	11	23	4352
Waterschap	8	18	0
Zorg	3	5	826
Totaal	288	477	7654